

ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ “ΑΛΥΣΙΔΑ”
ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ Ι: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ “ΑΛΥΣΙΔΑ”
ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Διπλωματική Εργασία

Κωνσταντίνα - Ελένη Αποστολίδου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δήμητρα Νικολάου

Αθήνα, 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
Θεωρητικό Υπόβαθρο	
Η βιομηχανική δραστηριότητα της Θεσσαλονίκης	8
Επανάχρηση στα βιομηχανικά κελύφη της πόλης	11
Ανάλυση Περιοχής Μελέτης	
Θέση Μελέτης στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης	14
Αποτύπωση & Τεκμηρίωση	
Η βιομηχανία “ΑΛΥΣΙΔΑ”	19
Οικοδομικές Φάσεις	22
Αποτύπωση βιομηχανικού συγκροτήματος	27
Παθολογία	42
Πρόταση	
Το Σύγχρονο Μουσείο	44
Επίλυση	46
Κτιριολογικό Πρόγραμμα	48
Σχέδια Πρότασης	51
Πρόπλασμα Κλίμακας 1:200	61
Τρισδιάστατες Απεικονίσεις	74
Βιβλιογραφία	78

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η ανάδειξη της βιομηχανικής της κληρονομιάς της Θεσσαλονίκης, μιας πλευράς της ιστορίας της πόλης που μόλις τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αναγνωρίζεται η αξία της. Η πρόταση εστιάζει στην επανάχρηση ενός παραδείγματος της ιστορίας αυτής, του βιομηχανικού συγκροτήματος "Αλυσίδα" στην Ανατολική Θεσσαλονίκη. Η νέα χρήση έρχεται να συμπληρώσει ένα κενό στο μουσειακό απόθεμα της πόλης. Προτείνεται ένα μουσείο της πόλης, χώρος ανάδειξης του νήματος της ιστορίας της πόλης μέσα από το διαφορετικά ιστορικά της στρώματα. Όπως περιγράφεται και στον τίτλο, ο νέος αυτός χώρος προτίθεται να αποδώσει τα στρώματα ιστορίας της Θεσσαλονίκης στον χώρο ως παλίμψηστο.

Ο ακριβής ορισμός του παλίμψηστου περιγράφει αρχαία κείμενα σε πάπυρους ή περγαμηνές ή και ζωγραφικούς πίνακες που επικαλύφθηκαν με άλλο κείμενο σε μεταγενέστερη εποχή για να χρησιμοποιηθούν ξανά ως βάση για τη δημιουργία νεότερων έργων. Έτσι ακριβώς όπως γίνεται στη πόλη, η σύγχρονη ζωή και η κάθε επόμενη εποχή έρχεται να "ακουμπήσει" σε στοιχεία που προϋπήρχαν, για να δημιουργήσει επάνω της τον νέο τρόπο ζωής.

Η εργασία ξεκινά με την εις βάθος μελέτη του βιομηχανικού συγκροτήματος, της ζώνης επιρροής του στον αστικό ιστό και του πλαισίου ανάπτυξης και παρακμής του. Στη συνέχεια καθορίζονται οι παράμετροι σύνθεσης της νέας χρήσης στον χώρο που θα επιτρέψουν στο κτιριακό αυτό απόθεμα να γίνει χρήσιμο και να επιστρέψει ως ενεργό στοιχείο του αστικού ιστού.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

8 Η μελέτη για τη βιομηχανία της Θεσσαλονίκης βασίστηκε στην θεωρητική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού της πόλης, στην οποία μελετήθηκαν τα σημαντικότερα ρυθμιστικά προγράμματα που εκπονήθηκαν για την πόλη από τον 20ο αιώνα ως και το σήμερα, από την σκοπιά που έχει να κάνει με τον δευτερογενή τομέα παραγωγής της πόλης, την ύφεσή του και την διαχείριση της βιομηχανικής κληρονομιάς που αυτός άφησε.

Βασικά στοιχεία των χωρικών και ρυθμιστικών προγραμμάτων ήταν η προσπάθεια ορθολογικής αναδιάταξης στις περιοχές διάχυτων και μικτών χρήσεων, μέσω της ιεραρχημένης οργάνωσης των κεντρικών λειτουργιών. Η Α. Γιαννακού σε σχετική μελέτη αναφέρει χαρακτηριστικά: “Τα σχέδια που μελετήθηκαν, αν και επηρέασαν σημαντικά το πλαίσιο συζήτησης για τον σχεδιασμό, είχαν μάλλον περιορισμένη επίδραση στην ίδια την αστική ανάπτυξη και δομή της πόλης”.

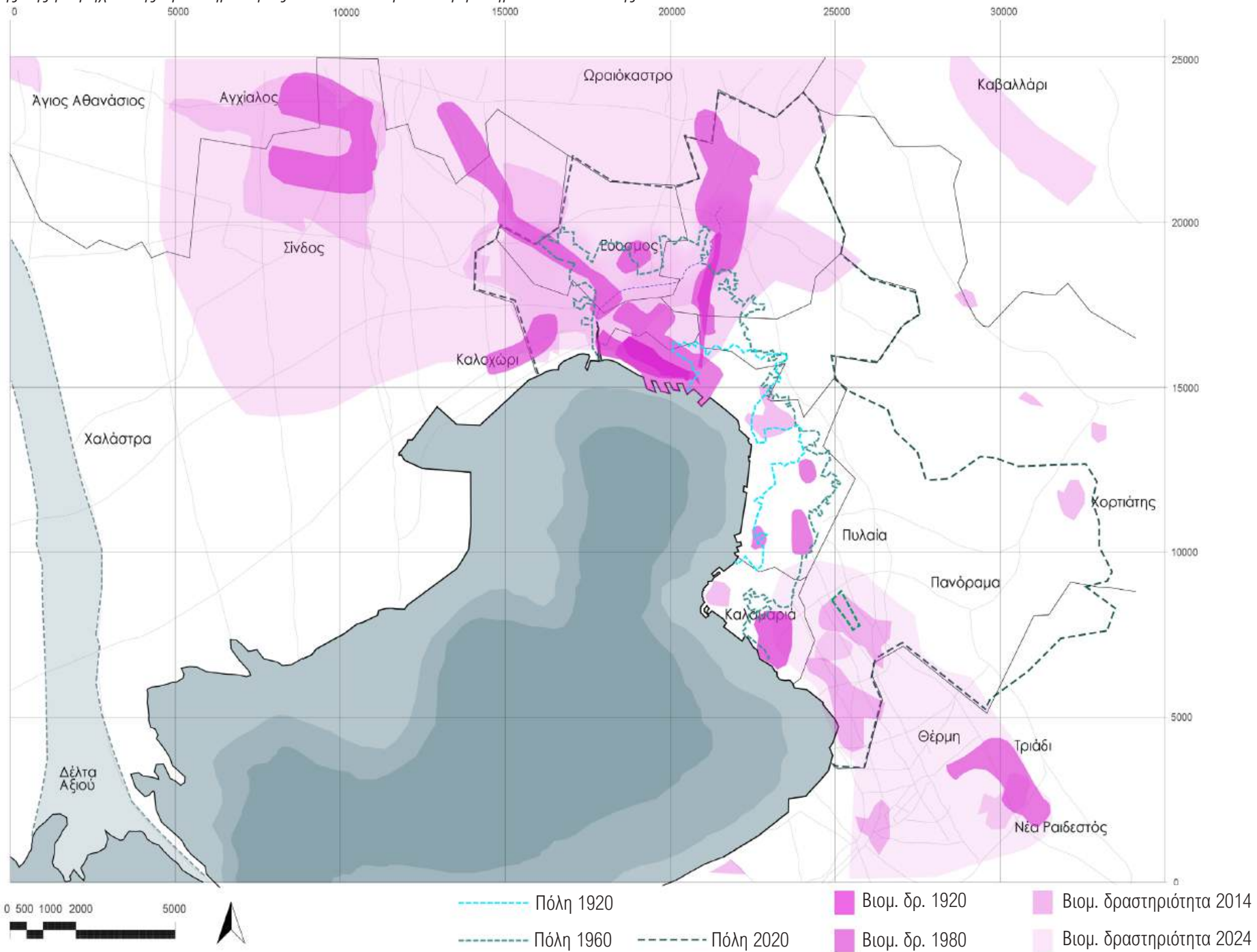
Διαπιστώνεται δηλαδή μια χαρακτηριστική απόκλιση μεταξύ των προβαλλόμενων στόχων και των υλοποιούμενων δημοσίων παρεμβάσεων. Σημαντικοί παράγοντες αδυναμίας εφαρμογής των σχεδίων ήταν επίσης ο περιορισμένος χαρακτήρας των ρυμοτομικών σχεδίων καθώς και ο αποσπασματικός χειρισμός της αστικής ανάπτυξης.

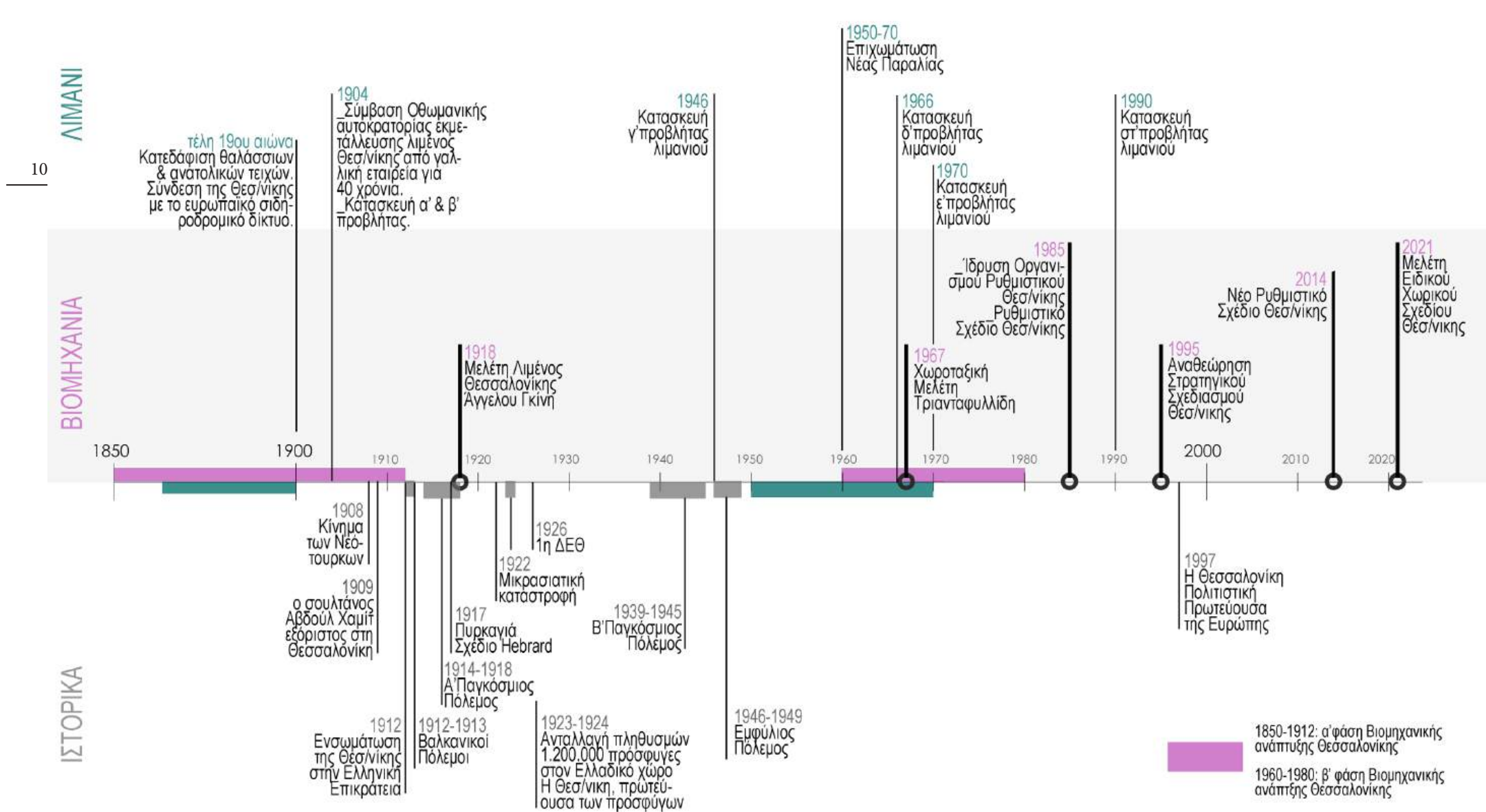
Η βιομηχανική δραστηριότητα της Θεσσαλονίκης είχε σταθερή πορεία, αλλά επέδειξε αδυναμία να συγκρατήσει τις δυναμικές συνιστώσες της αναπτυξιακής διαδικασίας, αλλά και να προσελκύσει νέες. Το φαινόμενο αυτό είναι εμφανές στον αστικό ιστό, καθώς αφήνει “νεκρά” κελύφη μιας ένδοξης βιομηχανικής εποχής της πόλης. Στον χάρτη που ακολουθεί σημειώνεται η πορεία που ακολούθησε χωρικά η βιομηχανική ανάπτυξη, ξεκινώντας μέσα από τον αστικό ιστό, και ακολουθώντας μια πορεία επέκτασης στα προάστια αυτού, επεκτείνοντας παράλληλα και τα όρια του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης.

Τα αστικά κενά που δημιουργεί η διαδικασία αυτή φέρνει στην επιφάνεια ως αδήριτη ανάγκη την επανάχρηση των βιομηχανικών κελυφών. Η ανάγκη αυτή αναφέρεται πρώτη φορά στο Στρατηγικό σχέδιο της πόλης του 2002, όπου τίθεται στο λεξιλόγιο του πολεοδομικού σχεδιασμού η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης μιας πόλης.

Η βιομηχανική επανάσταση στον κόσμο σημειώνεται κυρίως τον 19ο αιώνα. Ωστόσο στη Θεσσαλονίκη μπορούμε να “διαβάσουμε” την βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης σε 2 φάσεις: στα τέλη του 19ου αιώνα, και στις δεκαετίες του ‘50 έως και ‘70. Στο χρονοδιάγραμμα που ακολουθεί γίνεται μια απόπειρα συγκέντρωσης των σημαντικότερων ρυθμιστικών σχεδίων που έγιναν για την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας της πόλης, παράλληλα με τα ιστορικά ορόσημα που επηρέασαν όλους τους κλάδους.

Χάρτης επέκτασης της βιομηχανικής δραστηριότητας στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης

Χρονοδιάγραμμα των σημαντικότερων ιστορικών γεγονότων για την πόλη, οι παράλληλες εξελίξεις στο λιμάνι και την βιομηχανία

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΕΛΥΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Όπως φαίνεται και στον σχετικό χάρτη, η βιομηχανική δραστηριότητα της πόλης ξεκίνησε με πυρήνα το λιμάνι, στρατηγική θέση ανάμεσα στον διεθνή λιμένα και τον σιδηροδρομικό σταθμό της πόλης. Στην συνέχεια άρχισε να επεκτείνεται στον αστικό και περιαστικό ιστό της πόλης.

Οι βιομηχανίες εγκαθίστανται σε περιοχές εντός της αστικής ζωής της πόλης ή σε άμεση επαφή μαζί τους. Όσο επεκτεινόταν η πόλη, αυτό αποτέλεσε πρόβλημα για την εύρυθμη λειτουργία των δραστηριοτήτων της, οδηγώντας σε συγκρουσιακές σχέσεις. Έτσι, τη δεκαετία του '80 προτείνεται η μετεγκατάσταση των οχλουσών βιομηχανιών στην περιαστική ζώνη της πόλης. Αυτός είναι και ο λόγος που το άνοιγμα της ακτίνας της βιομηχανικής δραστηριότητας που φαίνεται στον χάρτη δε συνεπάγεται ανάπτυξη του κλάδου, όσο μετακίνηση των δραστηριοτήτων του στον περιαστικό άξονα της πόλης. Αυτή είναι και η διαδικασία που οδήγησε στην δημιουργία αυτών των αστικών κενών στην πόλη.

Η βιομηχανική κληρονομιά της Θεσσαλονίκης αναγνωρίζεται πλέον ως συστατικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης μέσα από τα τεκμήρια που έθεσε η Χάρτη του N. Tagil. Έτσι ξεκινούν τα μεγάλα έργα αποκατάστασης πρώην βιομηχανιών, με κύριο πυρήνα στην Δυτική Είσοδο της πόλης, όπου συγκεντρώνονται μερικά από τα καλύτερα παραδείγματα επανάχρησης που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Παρακάτω αναφέρονται χαρακτηριστικά κάποια από αυτά. Συγκεκριμένα, η αναστήλωση του Μύλου Χατζηγιαννάκη βραβεύτηκε και με το διεθνές βραβείο πολιτιστικής κληρονομιάς Europa Nostra.

Ως προς τα επόμενα βήματα που συζητιούνται στον δημόσιο διάλογο, προτείνονται οι περιοχές του Αλλατίνη και του ΦΙΞ για ανάπλαση και δημιουργία πολιτιστικών πάρκων. Ιδέες που συζητιούνται ήδη από το στρατηγικό 2002.

Η ανάγκη ανάδειξης της βιομηχανικής κληρονομιάς της Θεσσαλονίκης

Παρότι αναγνωρισμένα ως μνημεία βιομηχανικής κληρονομιάς, τα δύο συγκροτήματα (σ.σ. Συγκρότημα ΦΙΞ & Μύλοι Αλλατίνη) έχουν υποστεί μεγάλες φθορές από τον χρόνο και την εγκατάλειψη.

«*Η πολιτεία πρέπει να εξετάσει σοβαρά την εφαρμογή μέτρων ενίσχυσης για την αποκατάσταση και επανάχρηση των κτιρίων αυτών. Πρέπει να ενταχθούν στη ζωή μας*», σημείωσε ο πρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΚΜ, Γιώργος Τσακούμης το 2023, τονίζοντας πως, παρότι η Θεσσαλονίκη δεν αλλάζει εύκολα, η αξιοποίηση των ιστορικών αυτών κτιρίων αποτελεί σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ανάπτυξής της.

Σημείο αιχμής παραμένει ο τρόπος που οι νέοι ιδιοκτήτες θα αναδείξουν και θα διαχειριστούν τα διατηρητέα κτίρια και τον εξοπλισμό εντός των ακινήτων. Το ζήτημα αξιοποίησης των καταλοίπων βιομηχανικού πολιτισμού ώστε να διατηρείται η μνήμη και η ιστορική τους σημασία απασχολεί πολλές χώρες. Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς σε διεθνή συνάντηση στην πόλη Nizhny Tagil της Ρωσίας, συνέταξε τη «**Χάρτα του Nizhny Tagil για τη Βιομηχανική κληρονομιά**». Μεταξύ άλλων, σε αυτή αναφέρεται ότι οι νέες χρήσεις των κτιρίων πρέπει να σέβονται τα αξιολογικά αντικείμενα και να διατηρούν τα αρχικά πρότυπα κυκλοφορίας και δραστηριότητας και πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο συμβατές με την αρχική ή την κύρια χρήση.

Εντός του ιστού της Θεσσαλονίκης, παραμένουν και άλλα μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα που παρά την ιστορική και πολεοδομική αξία τους μαραζώνουν, όπως είναι το εργοστάσιο «Αλυσίδα». Παρακάτω σημειώνονται μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά πρότυπα παραδείγματα επανάχρησης του βιομηχανικού πλούτου της πόλης.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΕΛΥΦΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

12

“ΒΙΛΚΑ” ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΕΙΟ, 1905

νέα χρήση: Πολιτιστικό κέντρο

ΒΥΡΣΟΔΙΨΕΙΟ, 1913

νέα χρήση: ξενοδοχείο “Porto Palace”

“ΜΥΛΟΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗ”, 1924

νέα χρήση: Πολιτιστικό κέντρο

**ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟ
Ο.Υ.Θ., 1890**

νέα χρήση: Μουσείο
Ύδρευσης

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΦΩΤΑΕΡΙΟΥ, 1880

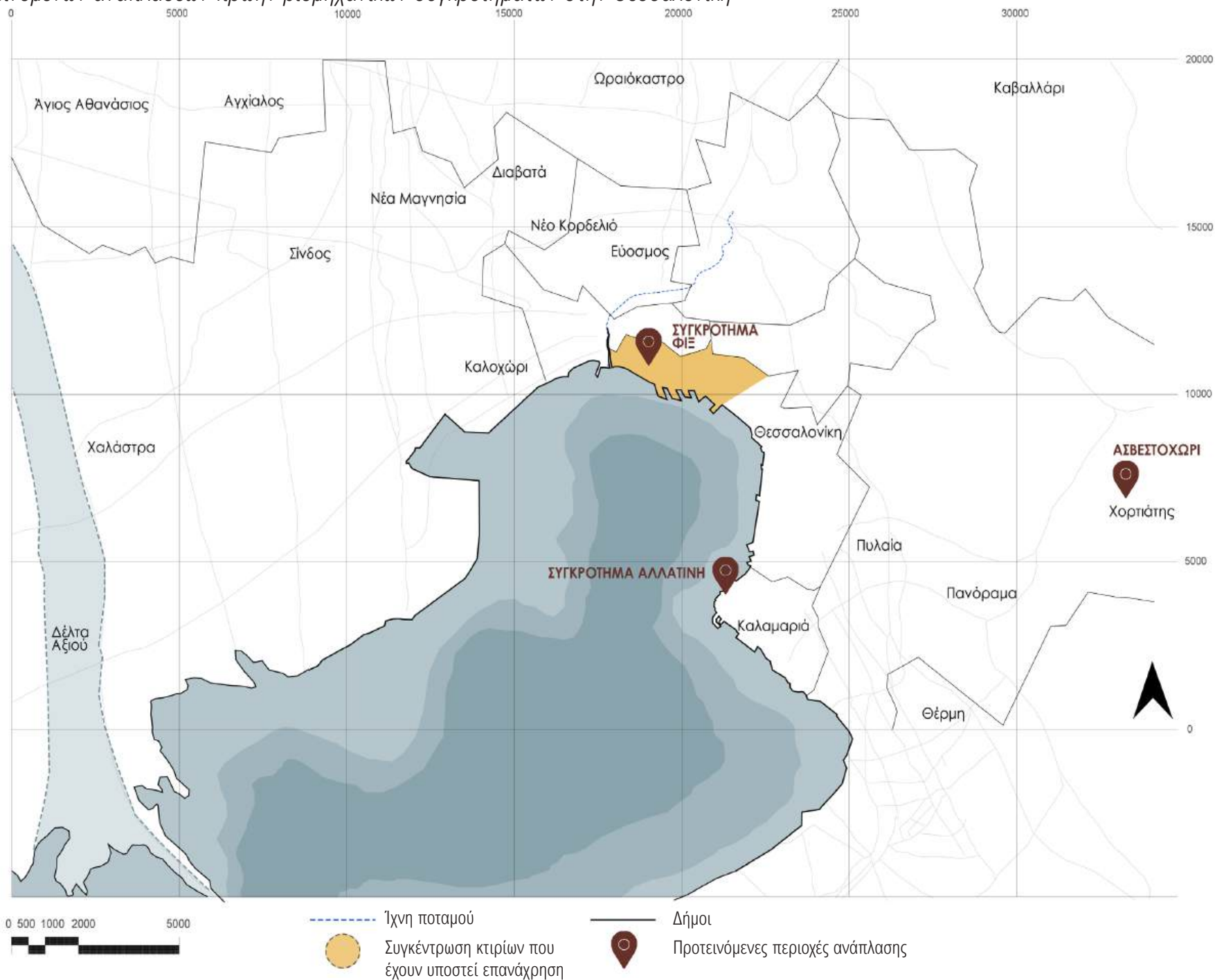
νέα χρήση: μουσειακός χώρος και
μνημείο

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΦΑΓΕΙΑ, 1900

νέα χρήση: Μουσείο Ύδρευσης

Χάρτης προτεινόμενων αναπλάσεων πρώην βιομηχανικών συγκροτημάτων στην Θεσσαλονίκη

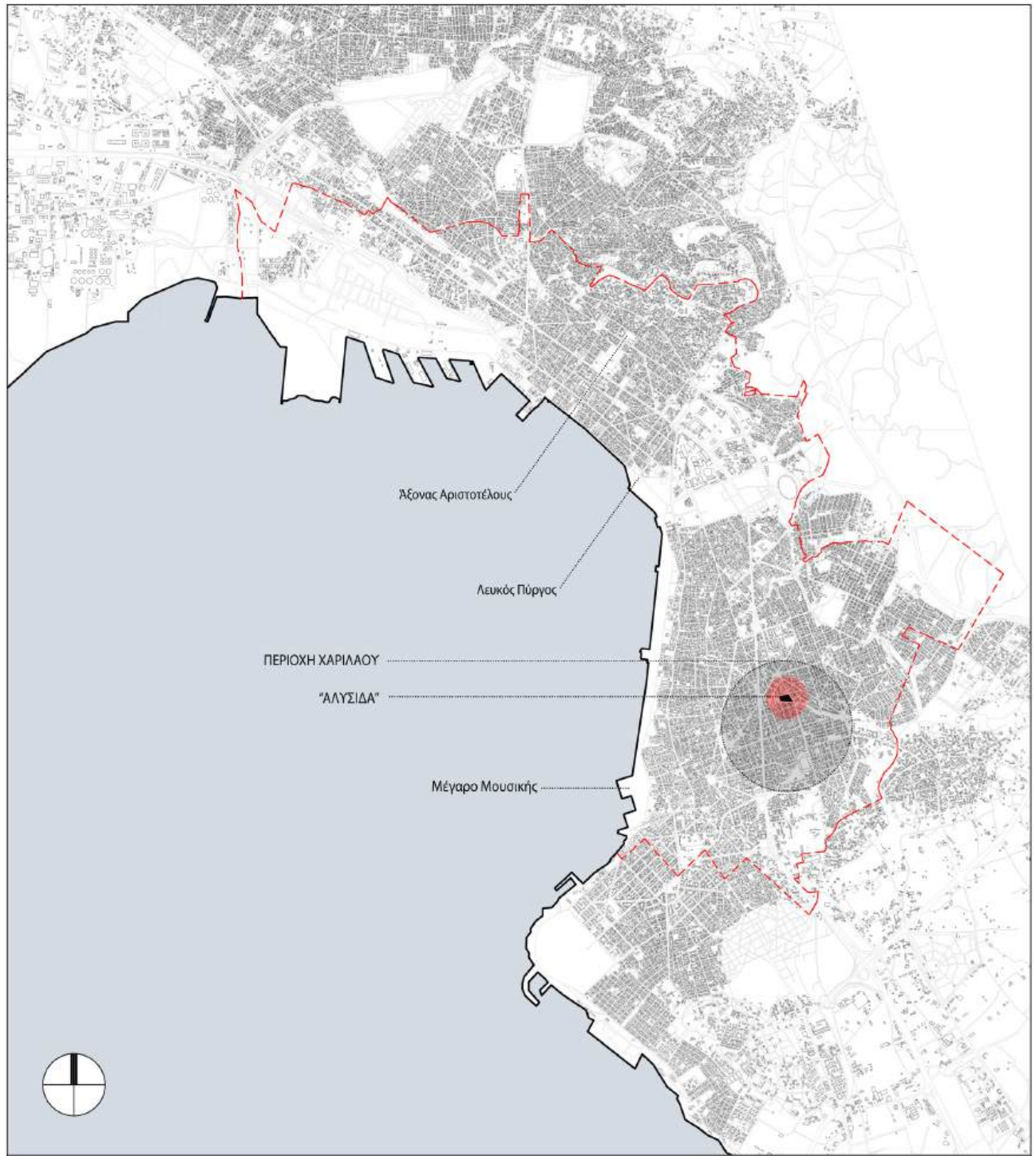

ΘΕΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

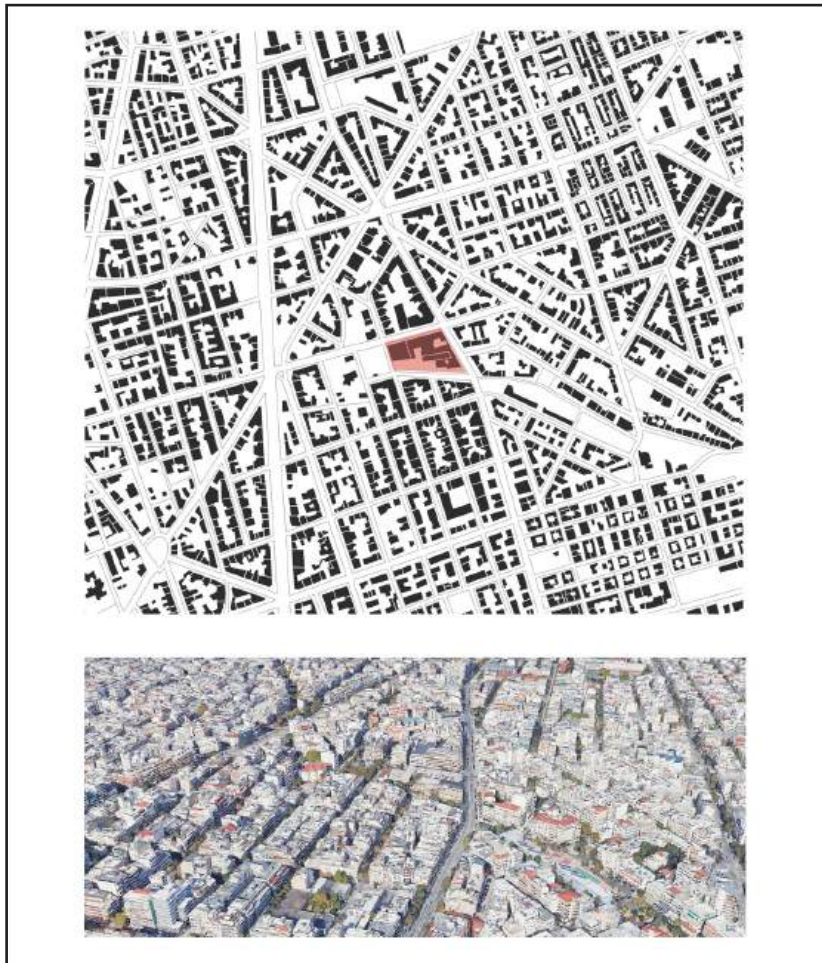
Χάρτης Θεσσαλονίκης, 2024.
Περιοχή επέμβασης

- ΚΤΙΡΙΑ
- ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΑ
- ΟΡΙΟ ΘΑΛΑΣΣΑ
- ΟΡΙΟ ΔΗΜΟΥ

ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

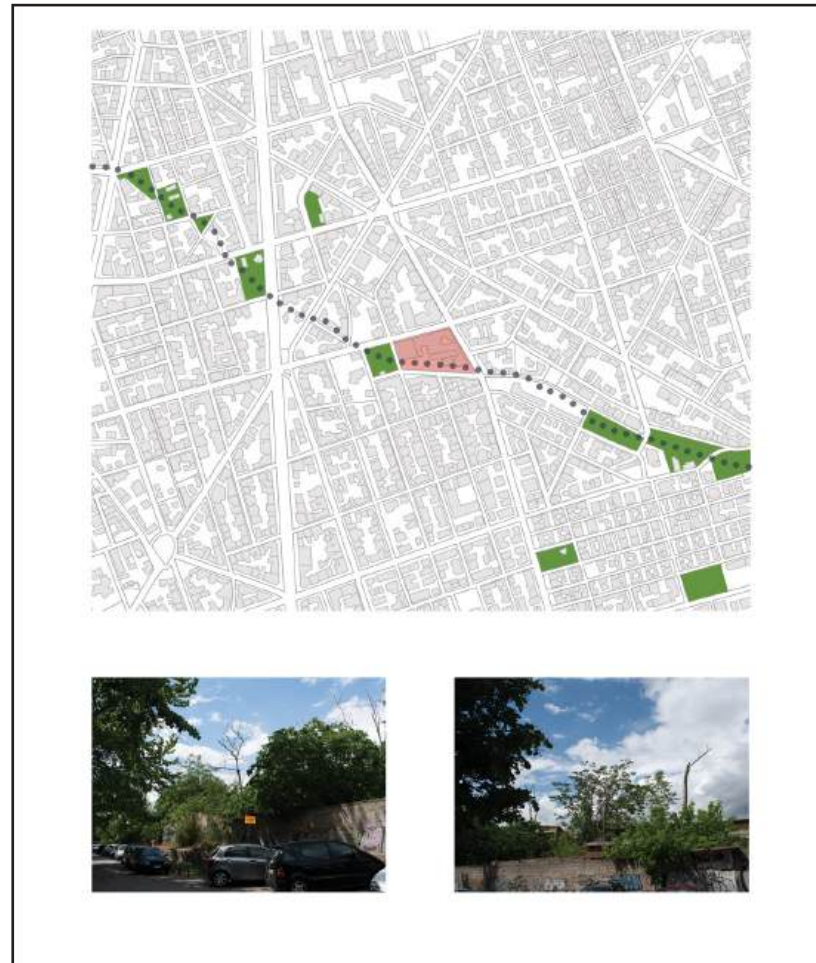
ΧΑΡΤΗΣ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ-ΑΔΟΜΗΤΟΥ

■ Δομημένο

ΧΑΡΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

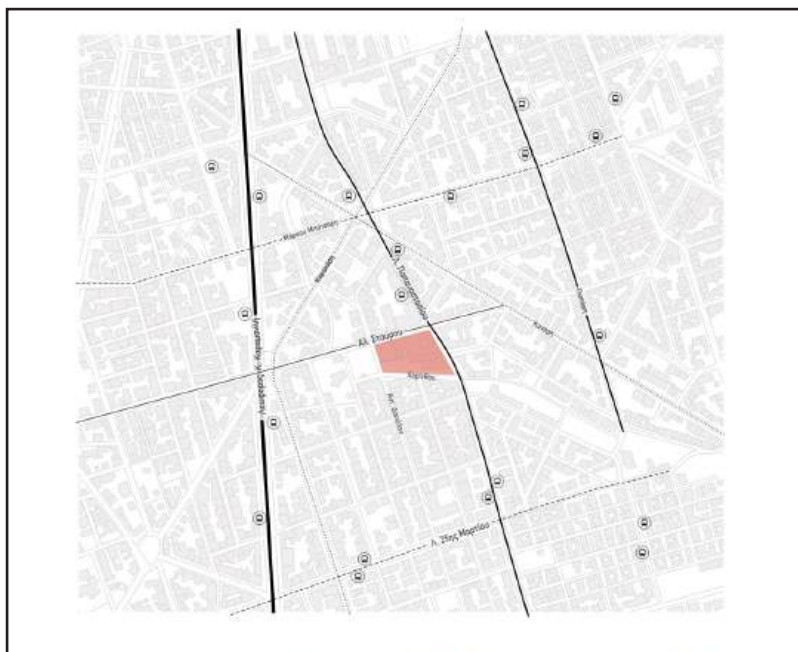

■ Πράσινοι χώροι

● ● ● ● ● Ρέμα Αλλατινή

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

- Κύρια αρτηρία
- Δευτερεύουσα αρτηρία
- Κύρια συλλέκτρια
- Δευτερεύουσα συλλέκτρ
- Στάση λεωφορείου

ΧΑΡΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΝ

- Εμπόριο
- Κατοικία
- Εκπαίδευση
- Πράσινοι χώροι
- Θρησκευτικοί χώροι
- Κοινωνικές υπηρεσίες

Η περιοχή Χαριλάου

Η περιοχή πήρε το όνομά της από τον Επαμεινώνδα Χαρίλαο, τραπεζίτη και πολιτικό, ο οποίος ίδρυσε το 1919 την Οικοδομική Εταιρεία Θεσσαλονίκης και έχτισε στην Ανατολική Θεσσαλονίκη τον ομώνυμο συνοικισμό – αρχικά 160 ισόγειες κατοικίες – με άριστη τότε ρυμοτομία, πράσινο και τακτική συγκοινωνία με το κέντρο της πόλης. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πολλοί μεσοαστοί, δάσκαλοι και πανεπιστημιακοί, αγόρασαν κατοικίες στη Χαριλάου κι ίσως γι' αυτό σήμερα αρκετά στενά της περιοχής έχουν ονόματα καθηγητών.

Τη Χαριλάου διατρέχει η οδός Παπαναστασίου, από το παλιό κεραμοποιείο Αλλατίνι και το κτηνιατρείο του Χατζηνάκου μέχρι το Νοσοκομείο Ιπποκράτειο και τη διασταύρωση με τη Νέα Εγνατία. [...] Χαριλάου είναι το πάρκο της Νέας Ελβετίας και το παλιό εργοστάσιο αθλητικών παπουτσιών Αλυσιίδα στην Παπαναστασίου – για μια σύντομη περίοδο λειτούργησε ως κλαμπ και είχαν κρεμάσει απ' έξω μια ντισκομπάλα.

Νηπιαγωγείο το διπλανό οικόπεδο

Στη συμβολή Ακλήμνης και Αλ. Σταύρου σχεδιάζεται να γίνει νηπιαγωγείο το οικόπεδο δίπλα στην «Αλυσιίδα» στη συμβολή των οδών Αλ. Σταύρου και Ακλήμνης στην περιοχή Χαριλάου ζητούν τα σχήματα που συμμετέχουν στο δημοτικό συμβούλιο «Η Πόλη Ανάποδα» και «Δύναμη Ανατροπής στο Δήμο Θεσσαλονίκης» που έκαναν επανειλημμένες δράσεις στο σημείο για το αίτημα αυτό, και συλλογή υπογραφών.

Όπως επισημαίνουν το οικόπεδο είχε χαρακτηριστεί εδώ και τουλάχιστον 15 χρόνια ως χώρος που προοριζόταν για την ανέγερση νηπιαγωγείου ωστόσο όλα αυτά τα χρόνια οι διοικήσεις του δήμου δεν φρόντισαν να προχωρήσουν στην αποζημίωση του ιδιοκτήτη και στην ανέγερση της σχολικής μονάδας. Λίγο καιρό πριν λήξει η σχετική προθεσμία το δημοτικό συμβούλιο πήρε την απόφαση να αποχαρακτηριστεί το συγκεκριμένο οικόπεδο και να επιστραφεί στους ιδιοκτήτες προς αξιοποίηση, τη στιγμή μάλιστα που όπως επισημαίνουν οι συλλογικότητες της περιοχής, το πρόβλημα σχολικής στέγης στο δήμο είναι τεράστιο.

Με τη σημερινή τους κίνηση ζητούν την ανατροπή της απόφασης του δήμου, επισημαίνοντας ότι θα προσκομίσουν τις υπογραφές που θα συγκεντρωθούν στο δημοτικό συμβούλιο.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΑΛΥΣΙΔΑ

Η υποδηματοποιία “ΑΛΥΣΙΔΑ” ιδρύθηκε το 1932 ως Ομόρρυθμη Εταιρία, με τον διακριτικό τίτλο “Ηνωμένα Εργοστάσια Καουτσούκ Ο.Ε.” και εταίρους επιχειρήσεις και τεχνίτες που εμπορεύονταν και κατεργάζονταν καουτσούκ.

Παρήγαγε επαγγελματικά, παιδικά και αθλητικά παπούτσια από καουτσούκ, αρχικά χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη μεταχειρισμένα ελαστικά αυτοκινήτων.

Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα η περιοχή ήταν η ανατολική βιομηχανική ζώνη της Θεσσαλονίκης. Ιδρυτής του εργοστασίου ΑΛΥΣΙΔΑ ήταν μια ομάδα 7 βιοτεχνών (Σωτήριος Στυλιανού, Περικλής Χαλκιάς, Φώτης, Παναγιώτης και Δημήτρης Δεληγκάρης, Σταύρος Νόλκας και Ευάγγελος Βασδέκης) που ασχολούνταν με το παπούτσι και αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους το 1934 δημιουργώντας την ομόρρυθμο εταιρεία Αλυσίδα. Το σύμπλεγμα κτιρίων της βιομηχανίας επί της οδού Παπαναστασίου χτίστηκε το 1930. Εγκαταστάθηκαν το 1935 και παρήγαγαν κυρίως λαϊκά παπούτσια και μπότες από καουτσούκ. Επιτάχθηκε από τους Ναζί στην κατοχή και επαναλειτούργησε το 1945, με μεγάλη αύξηση της παραγωγής και 300 εργαζομένους (πηγή parallaxi).

Άλλαξε σύνθεση και εταίρους πολλές φορές. Κατά την περίοδο 1950 έως 1970 απασχολούσε 750 εργαζόμενους. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960, αγόρασε την εταιρία «ΕΛ.ΒΙ.ΕΛΑ» και προσανατολίστηκε στο αθλητικό παπούτσι (τις περίφημες «ελβιέλες»).

Στη δεκαετία του '80 σταμάτησε η λειτουργία του στην περιοχή. Τότε ήταν που η ‘ΑΛΥΣΙΔΑ’ μετατράπηκε σε Α.Ε. και μετεγκαταστάθηκε στη Θέρμη, όπου και λειτουργούσε μέχρι το 1998. Τότε περίπου είχε αρχίσει και η είσοδος των πολυεθνικών και τελικά το εργοστάσιο έμεινε να ρημάζει, ενώ κατά καιρούς λειτούργησαν εκεί νυχτερινά κέντρα.

Το κτίριο μένει ανεκμετάλλευτο μέχρι και σήμερα. Είναι σε κακή κατάσταση, ενώ οι κάτοικοι της γειτονιάς παραπονιούνται για εστίες μόλυνσης και πυρκαγιές. Στη γωνιά της Αλεξάνδρου Σταύρου και Παπαναστασίου, στη Χαριλάου, οι κάτοικοι θυμούνται ακόμα τη μυρωδιά του καουτσούκ.

Η Βιομηχανία Ελβιέλα

Οι παλιότεροι θυμούνται ότι όλα τα αθλητικά τα αποκαλούσαν ελβιέλες (ΕΛ-ληνική ΒΙ-ομηχανία ΕΛΑ-στικού). Η εταιρεία που ιδρύθηκε το 1928 στην Καλλιθέα Αττικής είχε το μονοπώλιο στο αθλητικό παπούτσι με τον λαστιχένιο πάτο, και ήταν ευρέως διαδεδομένα στην αγορά της εποχής. Ιδρυτές της εταιρίας ήταν οι Νικόλαος Μαυροφίδης και Νικόλαος Αγνιάδης, κι οι δυο με καταγωγή από τη Μικρά Ασία (ο πρώτος από το Ικόνιο).

Το είδος για το οποίο είναι γνωστή είναι τα πάνινα αθλητικά παπούτσια με λαστιχένια σόλα, τα οποία παρήγαγε κατά κόρο. Εκείνη την εποχή αυτά ήταν τα μόνα αθλητικά παπούτσια που κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα. Δεν υπήρχε άλλη εταιρεία που να κατασκευάζει τέτοιου είδους παπούτσια με λαστιχένια σόλα, οπότε το αρτικόλεξο της βιομηχανίας ταυτίστηκε στο μυαλό και την καθημερινότητα των Ελλήνων με τα πάνινα αθλητικά παπούτσια, τα οποία έβγαιναν μόνο σε

λευκό χρώμα.

Ο αγγλικός όρος “sneakers”, ο οποίος χρησιμοποιείται σήμερα για τα αθλητικά παπούτσια, δεν είχε μπει ακόμη στο λεξιλόγιο των Ελλήνων, παρότι εισήχθη στα λήμματα των αγγλόφωνων λεξικών γύρω στο 1870. Περιγράφει τα παπούτσια με λαστιχένια σόλα που δημιουργεί έναν χαμηλής έντασης ήχο και δίνει την ευκαιρία σε αυτόν που τα φοράει να περπατάει αθόρυβα, να κινείται ύπουλα δηλαδή όπως ακριβώς μεταφράζεται η λέξη “sneak”, απ’ όπου προκύπτει ο όρος.

Η ΕΛ.ΒΙ.ΕΛΑ έμεινε ανενεργή σε όλη τη διάρκεια της κατοχής και άνοιξε στη δεκαετία 1950-1960, όταν έφτασε να απασχολεί περίπου 300 εργαζόμενους. Ο αρχικός ιδρυτής της ωστόσο, Νικόλαος Μαυροφίδης, είχε πεθάνει από το 1944, οπότε το μερίδιό του κληροδοτήθηκε στους γιους του Αιμίλιο και Στέφανο Μαυροφίδη. Ο Αγνιάδης είχε αποχωρήσει επίσης, λόγω ηλικίας. Η εταιρία σταμάτησε οριστικά τη λειτουργία της στα μέσα του 1961, καθώς υπέστη γενική κατάσχεση λόγω χρεών σε τράπεζες και ιδιώτες πιστωτές.

Η σύνδεση της εταιρίας ΕΛΒΙΕΛΑ με τη βιομηχανία ΑΛΥΣΙΔΑ

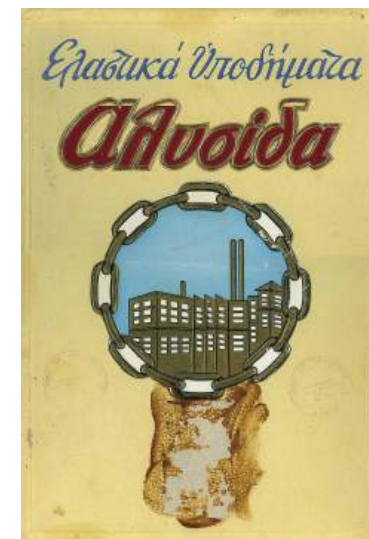
Η βιομηχανία ΑΛΥΣΙΔΑ συνέδεσε το όνομά της με την Ελβιέλα στα τέλη της δεκαετίας του 50 οπότε και απέκτησε την κυριότητα της αθηναϊκής βιομηχανίας.

Το εργοστάσιο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη μοίρα του εργοστασίου ΕΛ.ΒΙ.ΕΛΑ στην Καλλιθέα που έκλεισε οριστικά το 1961, αντιμετωπίζοντας σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Μετά την παύση λειτουργίας της, ο διακριτικός τίτλος ΕΛ.ΒΙ.ΕΛΑ. πέρασε στα χέρια της κραταιάς βιομηχανίας παπουτσιών της εποχής, «Αλυσίδα» με έδρα τη Θεσσαλονίκη και μετονομάστηκε «Αλυσίδα – ΕΛΒΙΕΛΑ», με κατάσταση πώλησης στη συμβολή Εγνατίας και Αριστοτέλους, απέναντι από το άγαλμα

του Βενιζέλου. Η Αλυσίδα ήταν για πολλά χρόνια βασικός προμηθευτής αθλητικών παπουτσιών του ελληνικού στρατού, τα οποία διανέμονταν στους νεοσύλλεκτους για τη γυμναστική.

Μέχρι τα τέλη του '70 τα παπούτσια «ελβιέλες» κυριαρχούσαν στην ελληνική αγορά στον τομέα των αθλητικών ειδών. Τη δεκαετία του '80, τη σκυτάλη στην διακίνηση αθλητικών πάνινων παπουτσιών παίρνουν οι εταιρείες Zita, Strike και αργότερα Sportex. Τα παπούτσια που εισήγαγε η αντιπροσωπεία της Sportex όπως και εκείνα που παρήγαγε η Zita Ελλάς έβγαιναν σε μεγάλη ποικιλία χρωμάτων και όχι μόνο σε άσπρο και μπλε όπως οι ελβιέλες, και για αυτό είχαν μεγαλύτερη ζήτηση. (πηγή Wikipedia). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η εταιρεία Αλυσίδα-ΕΛΒΙΕΛΑ να κλείσει στα τέλη του 1974.

Οι μεγάλες ξένες εταιρίες δεν είχαν έρθει ακόμα στη χώρα. Η πρώτη που εμφανίστηκε στην ελληνική αγορά ήταν η Converse το 1983, ενώ Nike, Adidas, Puma, Asics, Reebok κ.λ.π. ήταν ακόμα εκτός κάδρου.

Αφίσα της εποχής.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

της βιομηχανίας ΑΛΥΣΙΔΑ - ΕΛΒΙΕΛΑ

20

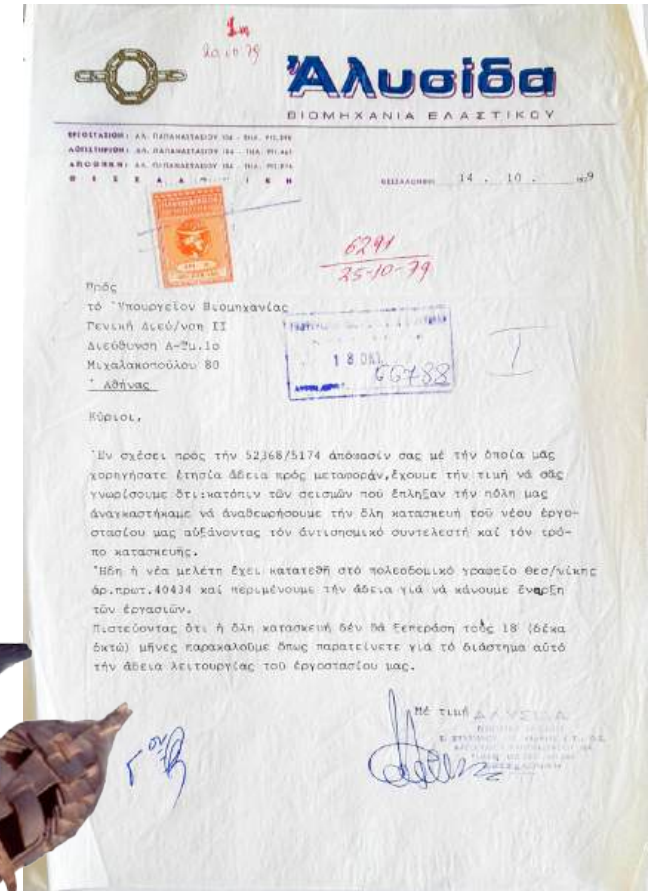

1930
Ανέγερση βιομηχανικού συγκροτήματος

1932
Ιδρύεται η Εταιρία, με τον διακριτικό τίτλο "Ηνωμένα Εργοστάσια Καουτσούκ Ο.Ε. - Αλυσίδα"

1945
Η βιομηχανία επιτάσσεται από τους Ναζί και επαναλειτουργεί μετά την κατοχή με μεγάλη αύξηση της παραγωγής και 300 εργαζομένοις

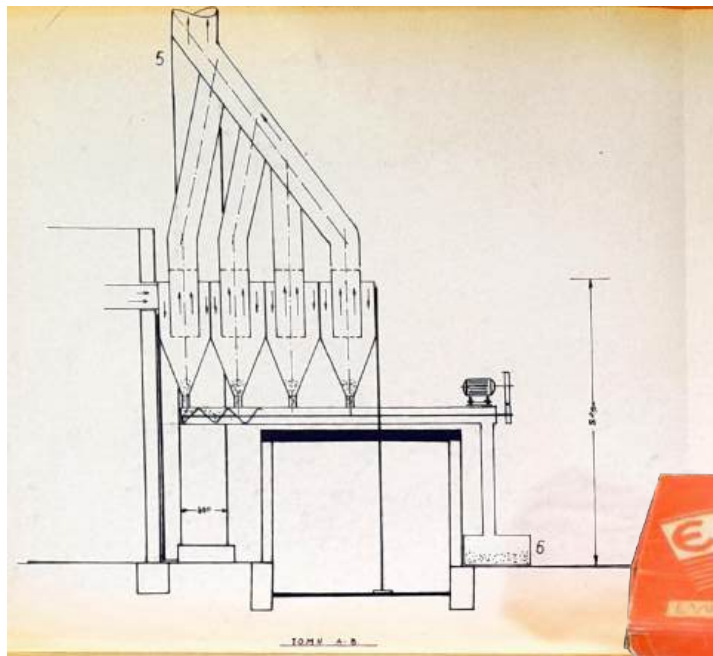

1960
Η εταιρία αγοράζει την εταιρία «ΕΛ. ΒΙ.ΕΛΑ» και προσανατολίζεται στο αθλητικό παπούτσι

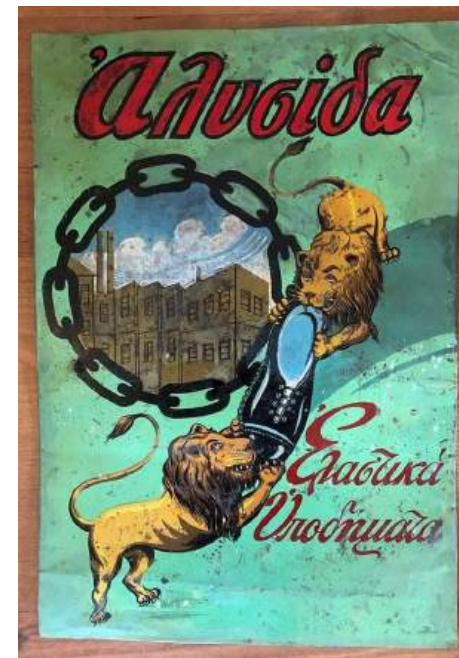

«Εδώ, όλη η περιοχή δεν είχε τίποτα. Μόνο ένα διώροφο απέναντι από την Αλυσίδα. Δούλευε ένας καρποποιός. Είχε λάσπες και κάποια σπίτια με κήπους». «Όταν σχολούσαν οι εργάτες, όλοι μαζί ανέβαιναν και περνούσαν από εδώ», λέει δείχνοντας το πεζοδρόμιο της οδού Διστόμου. Τότε ήταν λασπόδρομος. «Πολλοί έρχονταν από την Τούμπα και δούλευαν, πολύς κόσμος. Τους καταλάβαινες αυτούς που εργάζονταν στην Αλυσίδα. Μύριζαν τα ρούχα και τα σώματά τους».

Ο Βασίλης Γιαγμούρογλου γεννήθηκε και μεγάλωσε στη γειτονιά της Αλυσίδας.

[Πηγή μαρτυρίας: parallaximag.gr

Δεκαετία '70

Συνεχείς πιέσεις από την πολιτεία για μετεγκατάσταση του εργοστασίου, λόγω όχλησης από οσμές και θόρυβο.

Δεκαετία '80

Σταμάτησε η λειτουργία του στην περιοχή. Η 'ΑΛΥΣΙΔΑ' μετατράπηκε σε Α.Ε. και μετεγκαταστάθηκε στη Θέρμη

1998

Παύση λειτουργίας του εργοστασίου και στις εγκαταστάσεις της Θέρμης

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ

Κάτοψη στεγών συγκροτήματος "ΑΛΥΣΙΔΑ"

Εντός του οικοπέδου βρίσκονται μια σειρά διαφορετικών κτιρίων, ετερόκλητων μεταξύ τους και χτισμένων σε διαφορετικές περιόδους, ανάλογα με τις ανάγκες της βιομηχανίας που προκύπταν. Τα κτίρια επί των οδών Αλεξ. Παπαναστασίου και Αλεξ. Σταύρου (κτίρια α, β) είναι και τα παλαιότερα του συγκροτήματος Αλυσίδα, γεγονός που μαρτυρείται από την φέρουσα πέτρινη τοιχοποιία των ισογείων τους. Ψηλότερο σημείο του συγκροτήματος αποτελεί η καμινάδα α' (της οποία το ύψος δεν μπορούμε να γνωρίσουμε ακριβώς καθώς έχει μερικώς καταστραφεί στην κορυφή της). Ο όροφος φαίνεται ότι αποτέλεσε μετέπειτα προσθήκη, καθώς είναι κατασκευασμένος από οπλισμένο σκυρόδεμα, αγκυρωμένος στην πέτρινη τοιχοποιία, με τούβλινες πληρώσεις. Στην φάση αυτή κατασκευάστηκε και ο βραχίονας δ που ενώνει τα κτίρια α και β στο επίπεδο του ορόφου, και διαμορφώνει και την κεντρική είσοδο του εργοστασίου επί της οδού Αλεξ. Παπαναστασίου, με την επωνυμία της βιομηχανίας ανηρτημένη άνω της θύρας. Το ισόγειο του κτιρίου ε φαίνεται να είναι σύγχρονο των παραπάνω, λόγω της πέτρινης τοιχοποιίας του, και της χάραξής του στο οικόπεδο ήδη σε τοπογραφικό του 1965. Σε επόμενο χρόνο φαίνεται να χτίστηκε (εφαπτόμενο στο α) το κτίριο γ, καθώς έχει φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα, και τούβλινες πληρώσεις.

Τοπογραφικό του 1965 μαρτυρά την κατασκευή των δομών που ενώνουν τα κτίρια α και β (σύμπλεγμα στ) και ενσωματώνουν εντός και την βάση της καμινάδας α'. Επίσης παρατηρείται η προσθήκη των κτιρίων η, θ και ιδ για την κάλυψη αναγκών της βιομηχανίας, όπως χώρου αποθήκευσης, δεξαμενής (4) και μετασχηματιστή (5).

Η δόμηση πέντε μικρότερων κτιρίων στη συμβολή των οδών Αλεξ. Σταύρου και Αντων. Δανιόλου (κτίρια ζ) αποτελούν δομές στέγασης μιας μικρότερης βιομηχανίας της εποχής, με την επωνυμία «Καλαφάτης Αθαν. & ΣΙΑ Βιομηχανικών Πλεκτών» (αργότερα αναφερόμενο ως «ΚΥΨΕΛΗ», τοπογραφικό 140/1969). Την δεκαετία του '90 και μετά το κλείσιμο των δύο γειτονικών βιομηχανιών, τα κτίρια ζ λειτουργήσαν ως νυχτερινό κέντρο, ενσωματώνοντας και το κτίριο γ του συγκροτήματος Αλυσίδα. Εμφανής σήμερα η δεύτερη χρήση του συγκροτήματος από τις πρόχειρες κατασκευές κάλυψης των όψεων με ογκώδη διακοσμητικά στοιχεία και μεταλλικού σκελετού για τις αφισοκολλήσεις. Λόγω της φύσης της νέας χρήσης, τα ανοίγματα του κτιρίου γ πληρώθηκαν με τούβλα, και παραμένουν κλειστά, με ανοίγματα που αφορούν μόνο τον εξοπλισμό εξαερισμού του χώρου.

Σύμφωνα με την χάραξη των οικοδομικών τετραγώνων, το συγκρότημα χωρίζεται στα Ο.Τ.72 και Ο.Τ. 78, με πεζόδρομο που εφάπτεται των δύο. Στο τοπογραφικό αποτυπώνεται η ύπαρξη μικρών πρόχειρων δομών 1-3 στο Ο.Τ.72, καθώς και το κτίριο ε. Στο Ο.Τ.72 σήμερα σώζονται το ισόγειο του κτιρίου ε ως μέρος νέας αποθήκης, καθώς και το κτίριο 3 σε κακή κατάσταση χωρίς στέγη.

Τοπογραφικό διάγραμμα του 1969 εκπονείται για την κατασκευή των ε & ι με όροφο, με την επωνυμία «Ο.Ε. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Π.ΧΑΛΚΙΑΣ & ΣΙΑ». Κτίριο εμφανώς πιο σύγχρονο, κατασκευασμένο από οπλισμένο σκυρόδεμα, με υπόγειο και κλιμακοστάσιο με ανελκυστήρα, το ι είναι και το μόνο κτίριο του συγκροτήματος με υπόγειο. Στην άδεια αυτή φαίνεται τα κτίρια ε & ι να λειτουργούν ως ένα κτίριο, το οποίο πιθανά εξηγεί και το γεγονός ότι το κτίριο ε δεν διαθέτει ανεξάρτητο κλιμακοστάσιο. Με άδεια η οποία εκπονήθηκε το 1969, προστίθεται ο β' όροφος με δώμα στα κτίρια ε-ι με στέγαση από μεταλλικά δικτυώματα, δίνοντας την σημερινή εικόνα του κτιρίου.

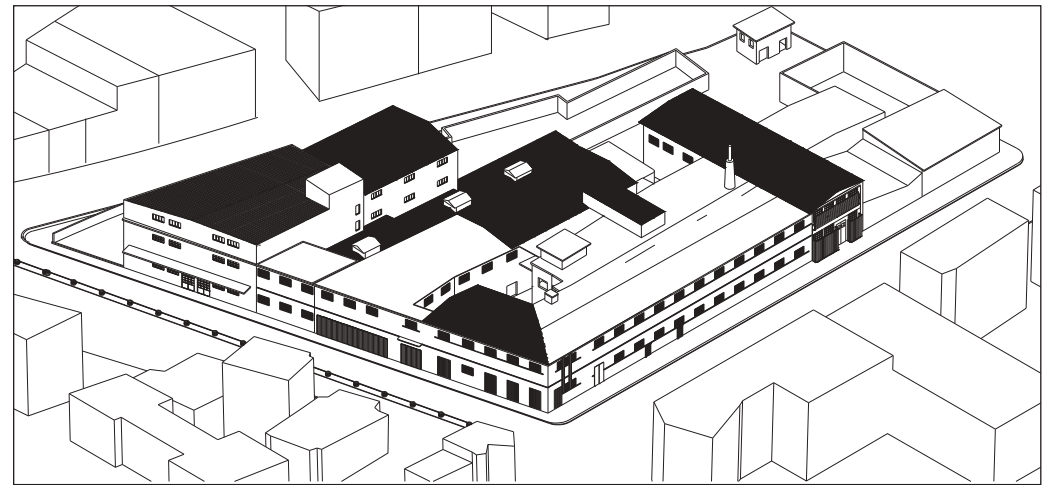
Μεταγενέστερες είναι οι δομές ια & ιβ, οι οποίες λειτουργούν ως στοιχεία ένωσης των κτιρίων β & ε-ι. (αναφ. με τον πεζόδρομο: ΠΡΑΞΗ 1601/61 ΜΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑ, δεδομένα 2002).

Το στοιχείο ιβ φαίνεται να είναι το τελευταίο που κατασκευάστηκε, για να ολοκληρωθεί η σημερινή εικόνα της συνεχούς όψης του συγκροτήματος επί της οδού Αλεξ. Παπαναστασίου. Η στέγαση του κτιρίου ια ακολουθεί την λογική των κτιρίων ε-ι, με σκελετό από δικτυώματα και στέγαση από αυλακωτή λαμαρίνα, ενώ για τα υπόλοιπα κτίρια του συγκροτήματος δεν υπάρχουν πληροφορίες για την υλικότητα της αρχικής στέγασης (εκτός αυτών που έχουν πλάκες μπετόν στο δώμα). Απόφαση του 1987 αναφέρει την χρήση του Ο.Τ.78 για την ανέγερση γυμνασίου - λυκείου (Απόφαση Νομάρχης ΔΠ/ΠΜ/ΟΙΚ/46727/2643/1987), η οποία ποτέ δεν εκτελέστηκε.

Σε τοπογραφικό του 2002 αναφέρεται για πρώτη φορά η διαμόρφωση της οδού Κορίνθου και η κατάργηση της ροής του Χειμάρρου Αλλατίνη (αναφ. ΠΡΑΞΗ 3044/71 ΜΗ ΚΥΡΩΘΕΙΣΑ). Η Βόρεια όχθη του χειμάρρου έχει αναγραφόμενη την εξής αναφορά: «όριο ιδιοκτησίας Ο.Α.Θ (έγγραφο 11026/5660/Τ23/13-10-1987)». Επίσης το Ο.Τ.72 αναφέρεται για πρώτη φορά ως Κ.Π., ισχύον έως και σήμερα.

Τέλος, τοπογραφικό εκπονημένο το 2007 αναφέρει το συγκρότημα Αλυσίδα του Ο.Τ. 78 ως ιδιοκτησία της Eurobank και προς κατεδάφιση, πράξη που επίσης δεν υλοποιήθηκε. Πολλαπλές ζημιές έχουν προκληθεί μέχρι σήμερα λόγω χρόνιων φθορών, αλλά και επάλληλων πυρκαγιών που προκλήθηκαν στο εσωτερικό των κτιρίων α & β το 2013.

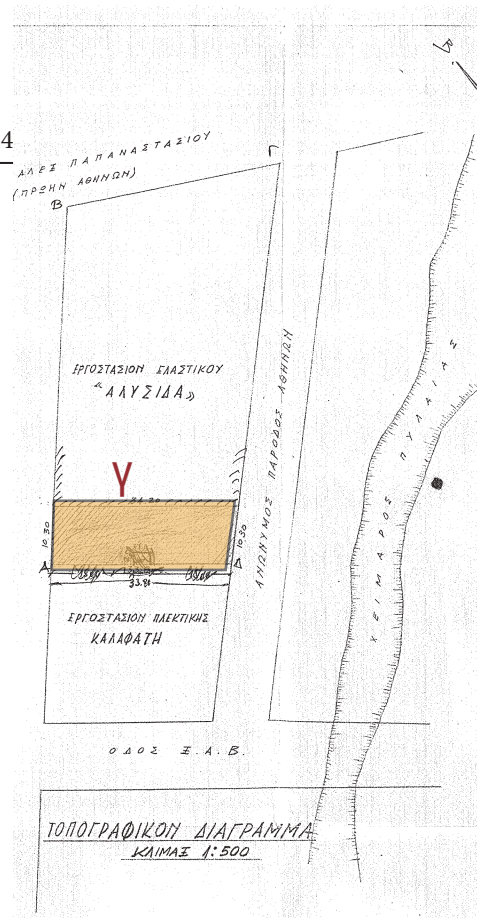
Σύμφωνα με το ΦΕΚ 121/Δ/1984-02-13, επιβάλλονται προκήπια πλάτους 4 μέτρων στις 3 πλευρές προς τον δρόμο, και 8 μέτρων στην πλευρά του πεζοδρόμου.

Αξονομετρικό υφιστάμενης κατάστασης συγκροτήματος "ΑΛΥΣΙΔΑ"

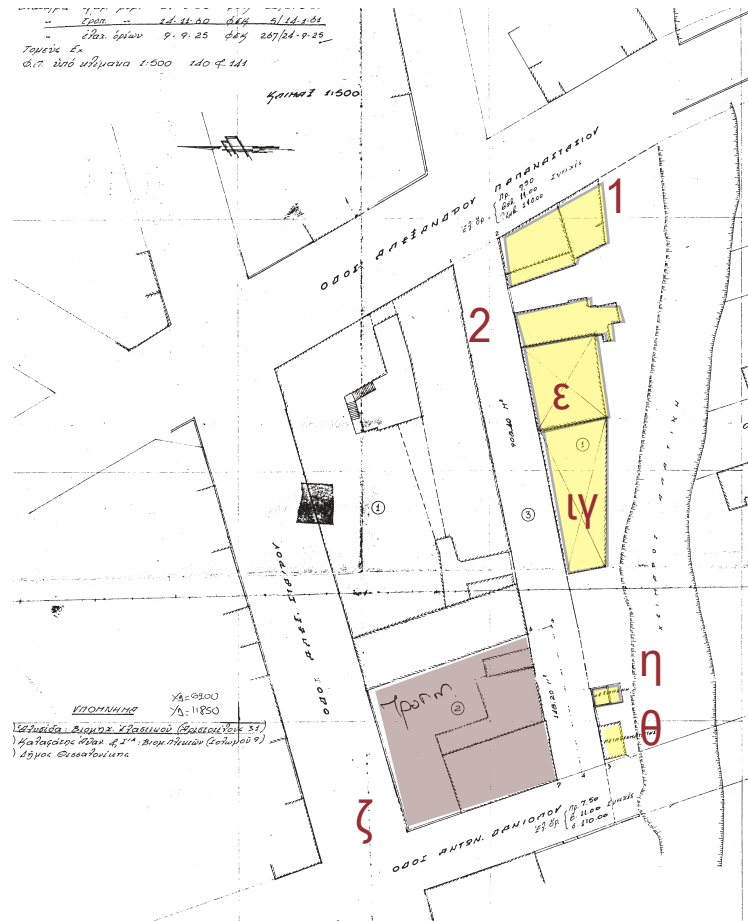
Ανάλυση τοπογραφικών διαγραμμάτων

Τοπογραφικό διάγραμμα 1958

- _ κτίρια **α, β**: τα παλαιότερα του συγκροτήματος Αλυσιδα με "βραχίονα" **δ** που ενώνει τα κτίρια **α** και **β**
- _ **καμινάδα α'**
- _ **κτίριο γ**: Κατασκευή του 1958, δηλωμένο ως αποθήκη

Τοπογραφικό διάγραμμα 1965

- _ κτίρια **1, 2**: κτίρια κατεδαφισμένα
- _ κτίρια **η, θ, ιγ**: μεταγενέστερες αποθήκες
- _ **συγκρότημα ζ**: Βιομηχανία «Καλαφάτης Αθαν. & ΣΙΑ Βιομηχανικών Πλεκτών»

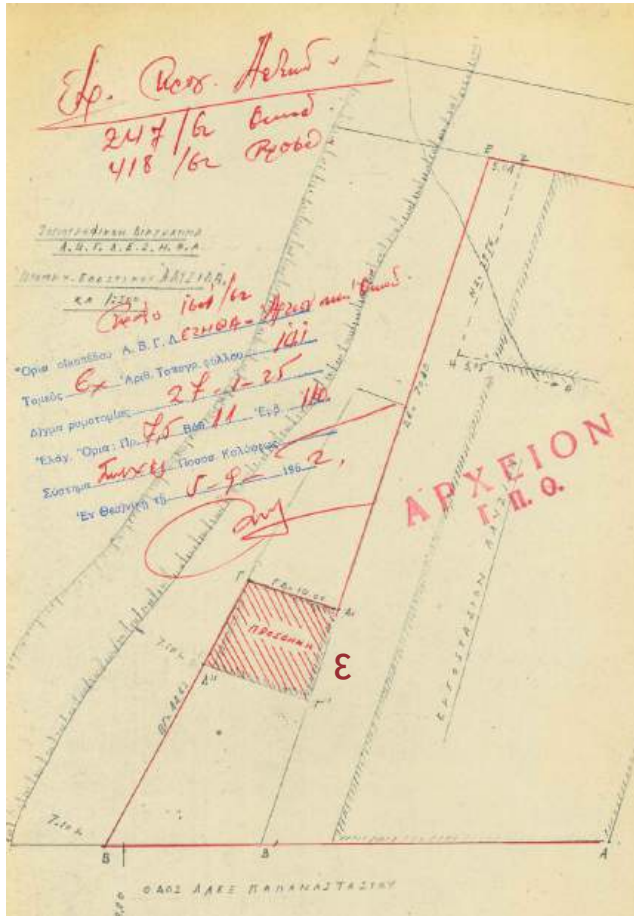
Τοπογραφικό διάγραμμα Νέας Αποθήκης, 1969

- _ κτίρια **ε, ι**: κτίρια με οικοδομική άδεια του 1969, δηλώνονται ως αποθήκες
- _ **κτίριο ιβ**: μεταγενέστερο κτίριο που ενώνει το κτίριο ε με το β, με παρόμοιο τρόπο ως βραχίονας δ

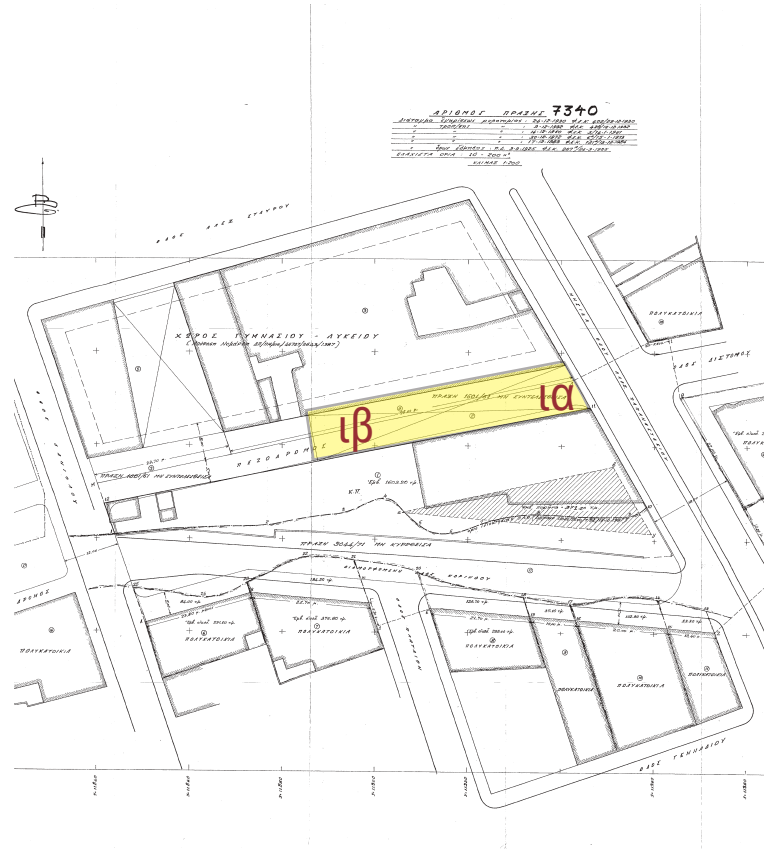

Τοπογραφικό οικοδομικής αδειας Νέας Αποθήκης, 1969

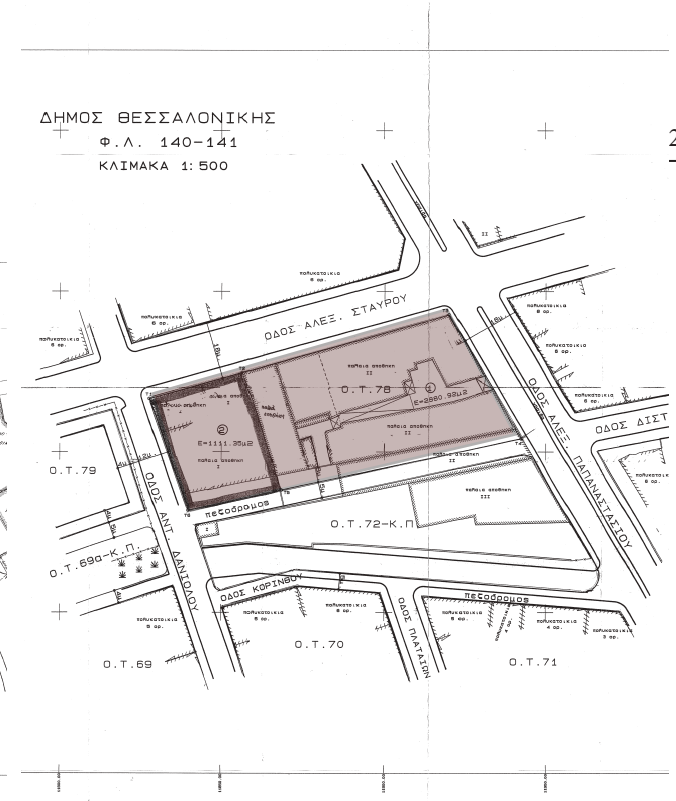
– κτίρια ιδ: μεταγενέστερες αποθήκες
 – στ: συμπληρωματικές κατασκευές για εξοπλισμό κλιματισμού κ.ά.

Τοπογραφικό διάγραμμα 2002

– κτίριο ιβ: μεταγενέστερο κτίριο/ στοά. Εμφανίζεται πρώτη φορά στο τοπογραφικό του 2002, στο οποίο προτείνεται η χρήση του συγκροτήματος ως **γυμνάσιο λύκειο**.

Τοπογραφικό διάγραμμα 2007

Το τμήμα του συγκροτήματος Αλυσίδα στο Ο.Τ. 78 αναφέρεται ως ιδιοκτησία της τράπεζας και **προς κατεδάφιση**, πράξη που όμως δεν υλοποιήθηκε.

Η σημερινή εικόνα αποσύνθεσης του εργοστασίου

Στην οικονομική κρίση αποδίδονται τα περισσότερα δεινά της χώρας, όπως η αδυναμία αξιοποίησης ακινήτων από δημόσιο και ιδιώτες, με αποτέλεσμα τη φθορά και την εγκατάλειψη. Αυτό ωστόσο δεν εμφανίστηκε πρόσφατα αλλά προϋπήρχε της κρίσης, καθώς η Ελλάδα μαστίζεται από το διαχρονικό και ακατανίκητο φαινόμενο της γραφειοκρατίας.

Υπάρχουν πάρα πολλές περιπτώσεις κτιρίων στη Θεσσαλονίκη που ρημάζουν, είτε από αβελτηρία και ολιγωρία των αρχών και των ιδιοκτητών τους είτε από κακές εκτιμήσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το κτίριο του εργοστασίου “Αλυσίδα” στην οδό Παπαναστασίου, το οποίο είναι εστία μόλυνσης για την περιοχή, εγκυμονεί κινδύνους, ενώ πολλές φορές έχουν ξεσπάσει πυρκαγιές στο εσωτερικό του.

Ο χώρος δεσμεύτηκε για λογαριασμό του δήμου Θεσσαλονίκης προκειμένου να ικανοποιηθούν ανάγκες σχολικής στέγης. Ο δήμος όμως δεν πρόλαβε να το απαλλοτριώσει, με αποτέλεσμα το 2013, κατόπιν δικαστικής απόφασης, να ακολουθήσει αποχαρκτηρισμός. Έτσι, οι περίοικοι αναζητούν εναγωνίως αρμοδίους να φροντίσουν για τον τεσσάρων στρεμμάτων εγκαταλειμμένο χώρο.

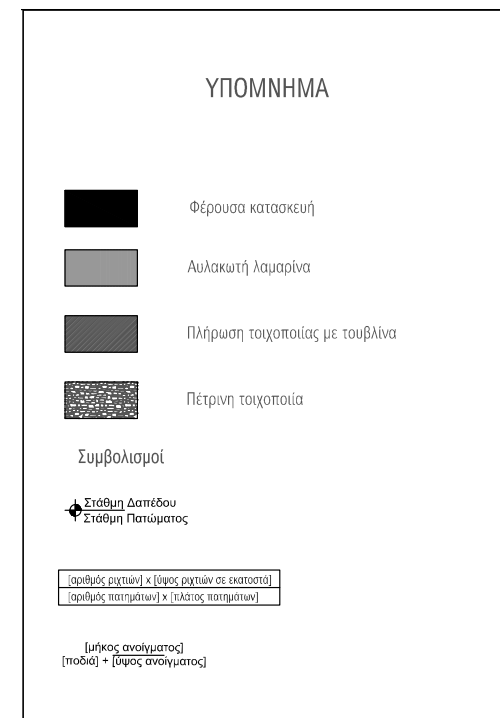

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΟΨΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ

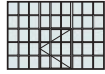
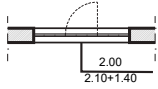

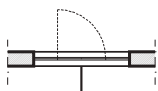

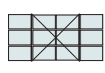
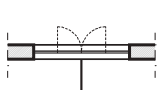

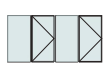
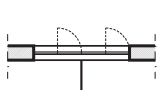

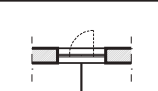

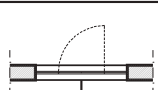
Βάσει των οικοδομικών φάσεων που μελετήθηκαν, και με δεδομένο ότι το κτίριο [ε] είναι το πλέον μεταγενέστερο κτίριο του συγκροτήματος, είναι το μόνο που διαθέτει υπόγειο χώρο. Η κατασκευή του είναι συμβατική με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα και πλήρωση από οπτόπλινθους.

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

Στα κτίρια του συγκροτήματος παρατηρούνται διαφορετικοί τύποι ανοιγμάτων ανά κτίριο, τεκμήριο που βοηθάει στη διάκριση των διαφορετικών οικοδομικών φάσεων. Έτσι βλέπουμε ότι ο 1ος τύπος ανοιγμάτων εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στα κτίρια α & β, τα οποία είναι και τα παλαιότερα. Η αποθήκη ε-ι έχει τον τύπο 3 στα ανοίγματά της, ενώ ο β' όροφος που χτίστηκε αργότερα, έχει τα ανοίγματα τύπου 4. Ανεξάρτητο τύπο αποτελεί ο 7, που εντοπίζεται στο κτίριο γ, ενώ και ο βραχίονας δ που χτίστηκε μεταγενέστερα έχει ανοίγματα τύπου 2. Οι περισσότεροι τύποι ανοιγμάτων έχουν ως αναφορά τον τύπο 1 στον σχεδιασμό τους, πιθανότατα για χάρin ομοιογένειας. Ο τύπος 4 είναι αυτός που διαφέρει περισσότερο, στοιχείο που μαρτυρά ότι πιθανότατα ο β' όροφος της αποθήκης είναι και ο πιο σύγχρονος.

αριθμός παραθύρου	Συμβολισμός παραθύρου	Όψη παραθύρου	Κάτοψη & διαστάσεις παραθύρου
1			 2.00 2.10+1.40
2			 2.00 2.10+1.40
3			 2.00 2.00+1.00
4			 2.00 2.00+1.00
5			 1.00 2.10+1.40
6			 0.85 1.60
7			 1.70-1.90 2.10+2.00

Φωτογραφία 1

Φωτογραφία 2

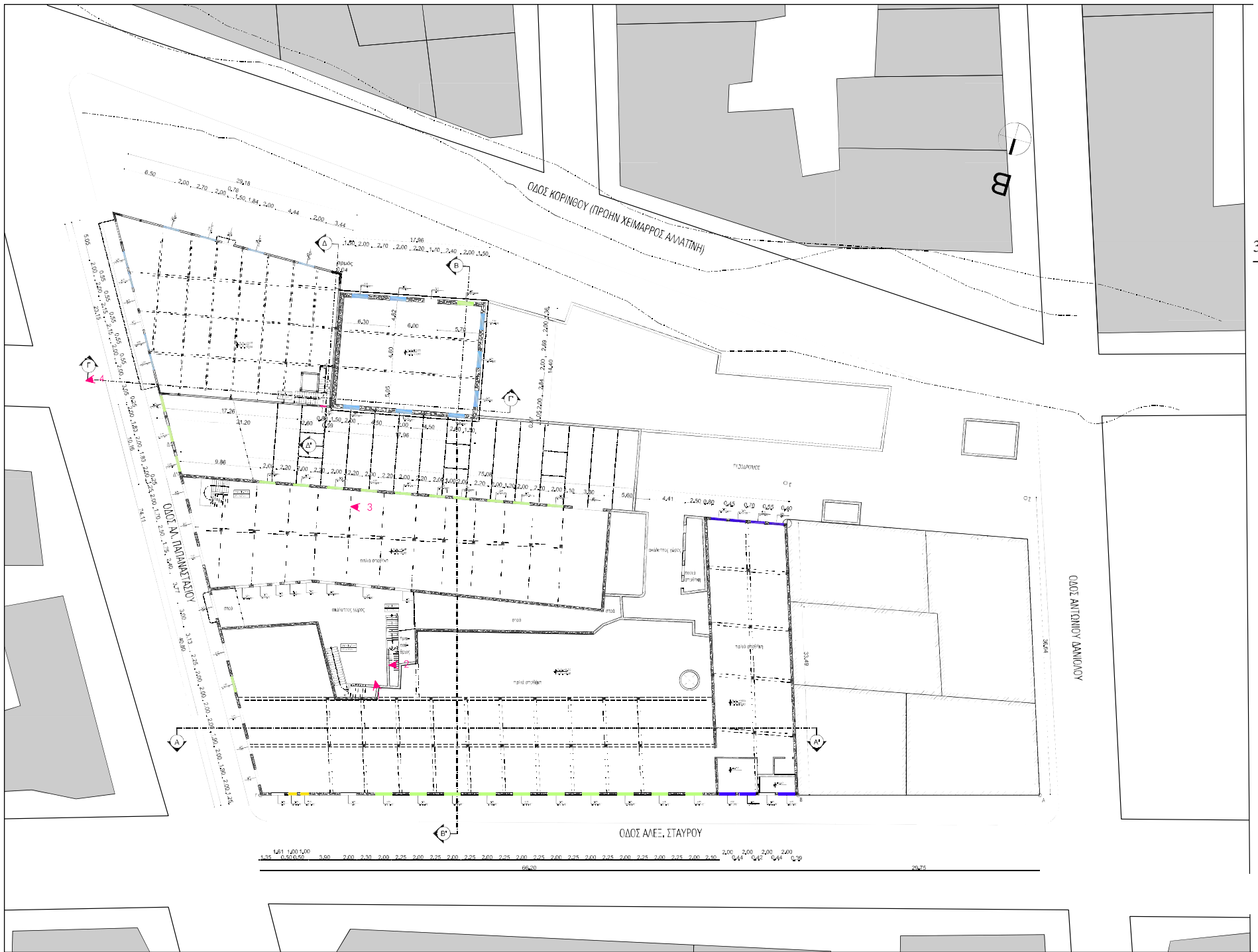

Φωτογραφία 3

Φωτογραφία 4

ΚΑΤΟΨΗ Α' ΟΡΟΦΟΥ

Στα παλαιότερα κτίρια του συγκροτήματος είναι εμφανής η λιθοδομή στο ισόγειο και η πλήρωση με οπτόπλινθους στον όροφο, ενώ εσωτερικά έχουν υποστεί αρκετές παρεμβάσεις ενίσχυσης, με πιο χαρακτηριστικό τον σκελετό από οπλισμένο σκυρόδεμα. Σε αυτό το επίπεδο είναι εμφανής η λειτουργική σύνδεση των κεντρικών κτιρίων μέσω των βραχιόνων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Φωτογραφία 1

Φωτογραφία 2

Φωτογραφία 3

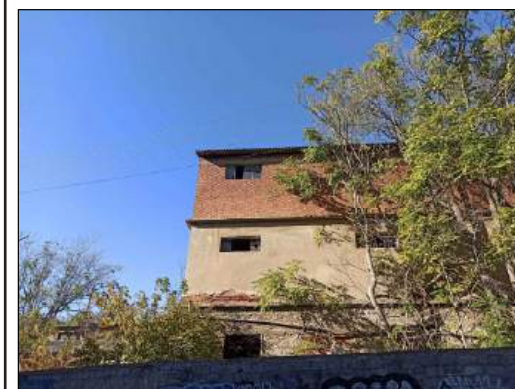

ΚΑΤΟΨΗ Β' ΟΡΟΦΟΥ

Επίπεδο δεύτερου ορόφου διαθέτει μόνο το νεότερο κτίριο του συγκροτήματος, το οποίο φαίνεται να είναι μεταγενέστερο της αρχικής κατασκευής του ιδίου, καθώς η πλήρωση παρέμεινε ανεπίχρηστη.

Φωτογραφία 1

Φωτογραφία 2

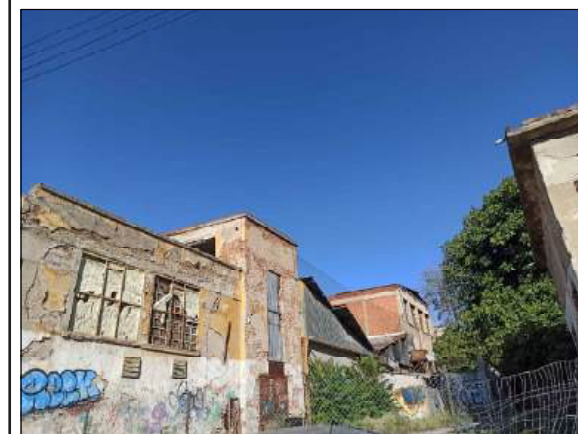
Φωτογραφία 3

ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΩΝ

Στο τελικό επίπεδο είναι η απόληξη του κλιμακοστασίου του νεότερου κτιρίου [ε]. ενώ απκαλύπτεται επίσης η στέγαση των υπόλοιπων κτιρίων. Δεν έχουμε στοιχεία για την στέψη των κτιρίων του συγκροτήματος. Ωστόσο πιθανολογείται οι στέγες να ήταν κατασκευασμένες από κεραμίδια, βάσει των περιγραφών γειτονικών βιομηχανιών στην ευρύτερη περιοχή. Οι στέγες που σώζονται μέχρι και σήμερα είναι μεταγενέστερες, κατασκευασμένες από στραντζαριστή λαμαρίνα. Λύση που φαίνεται να δόθηκε αναγκαία για εξοικονόμηση χρημάτων, μετά την χρόνια φθορά και καταστροφή των αρχικών.

Φωτογραφία 1

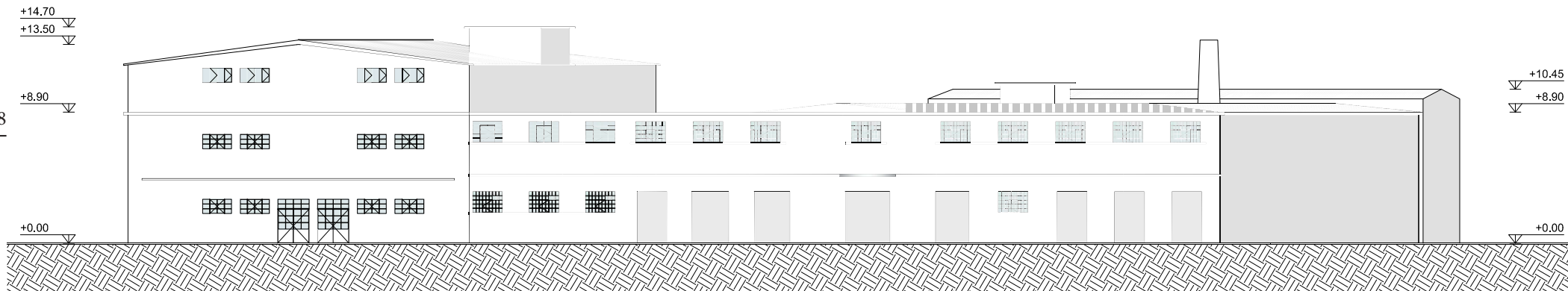

Φωτογραφία 2

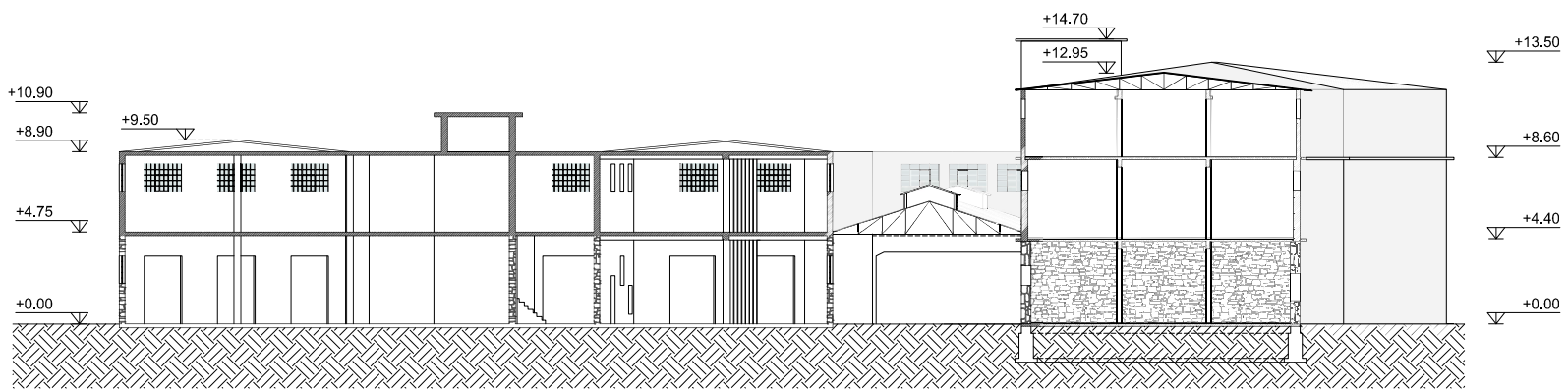

Φωτογραφία 3

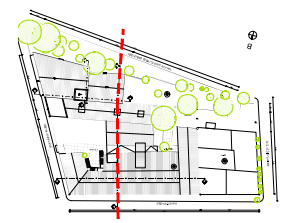

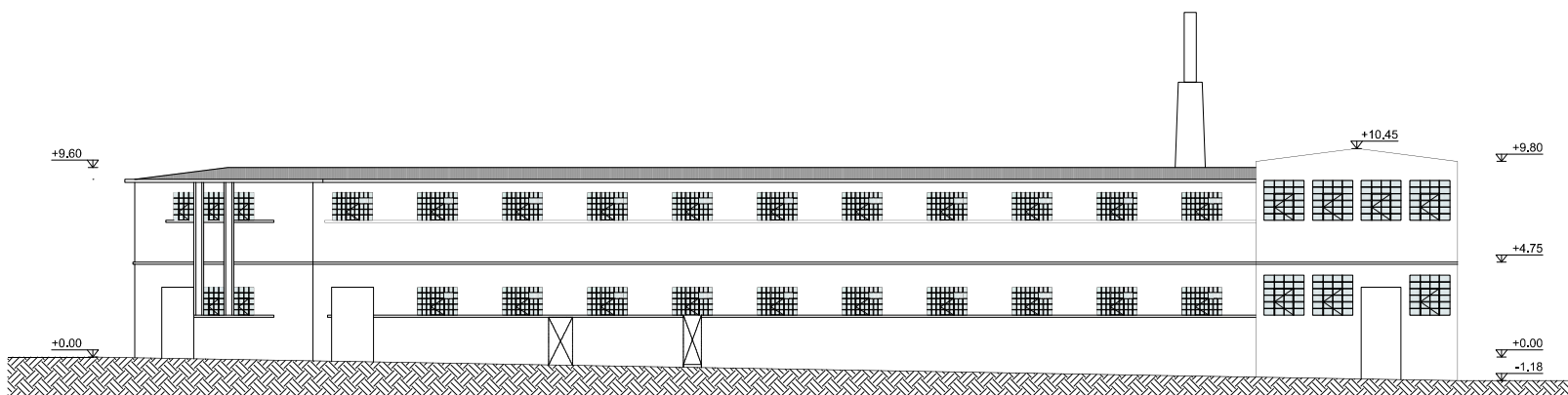

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
επί της οδού Αλ. Παπαναστασίου

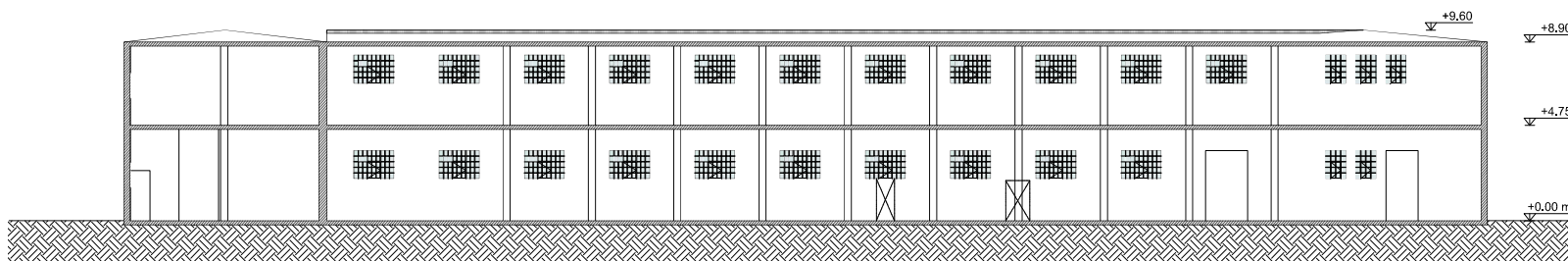

ΤΟΜΗ Β - Β'

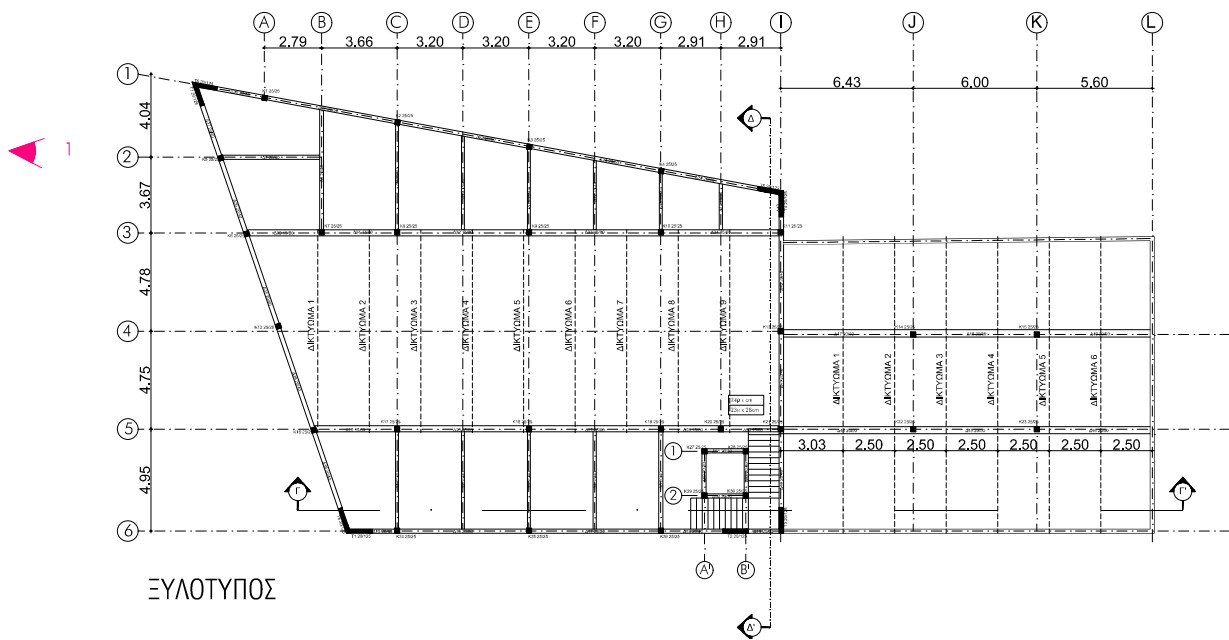

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ
επί της οδού Αλ. Σταύρου

ΤΟΜΗ Α-Α'

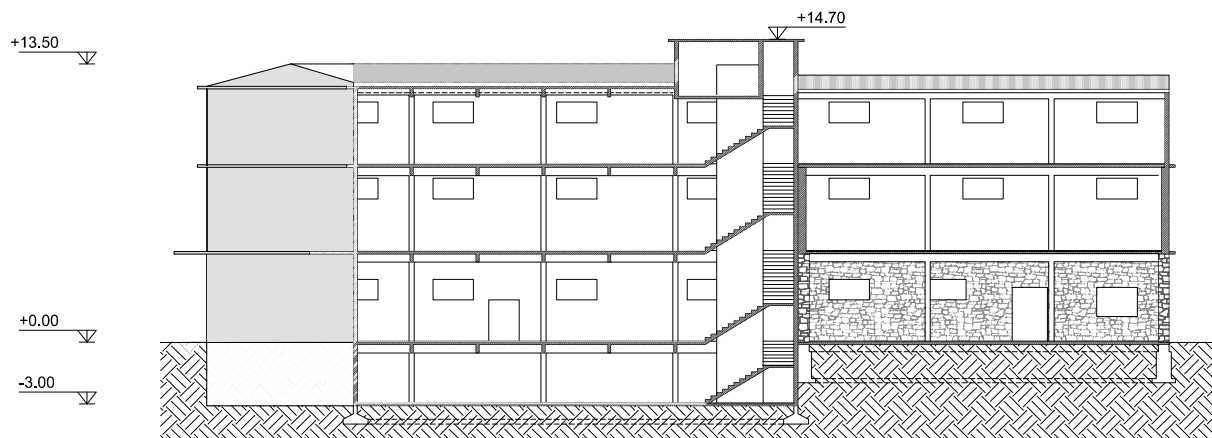

ΞΥΛΟΤΥΠΟΣ

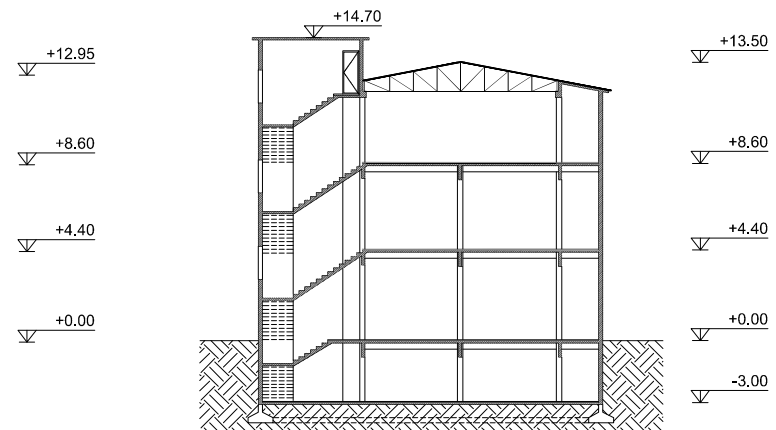

Φωτογραφία 1: Πρόσψη νέας αποθήκης επί της οδού Αλ. Παπαναστασίου

TOMH Γ-Γ'

TOMH Δ-Δ'

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

42

Φθορές στις όψεις με υποχωρήσεις του σοβά και αποχρωματισμούς κυρίως από την υγρασία, αλλά και από τις αλλοιώσεις της αφισκόλλησης.
Όλα τα ανοίγματα πορτών στις όψεις επικαλυμμένα με λαμαρίνες.

Πυρκαγιά στο εσωτερικό
του κτιρίου

Επέμβαση στην όψη και το
εσωτερικό του κτιρίου για
χρήση ως χώρο εστίασης

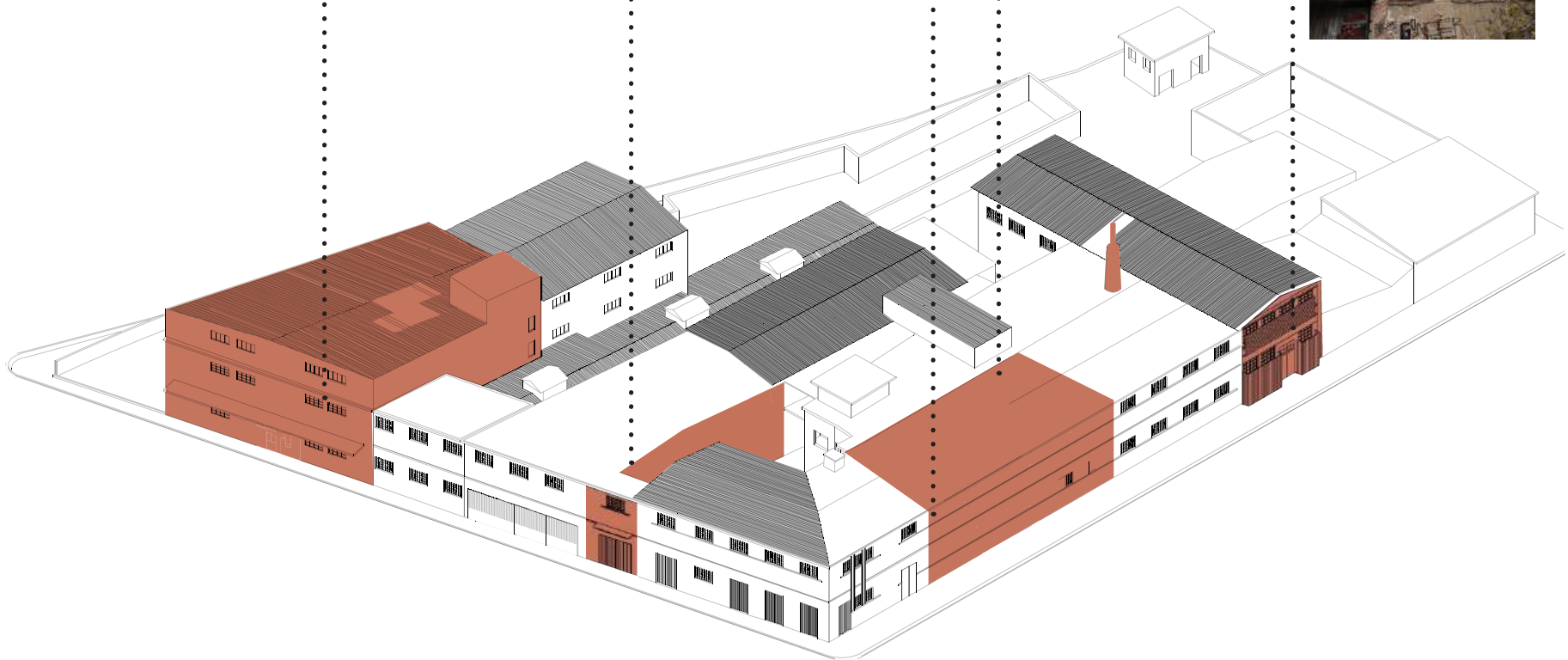
Πυρκαγιά στο εσωτερικό
του κτιρίου

Αύξηση του ύψους της
καμινάδας για μείωση της
όχλησης από οσμές

Επέμβαση στην όψη και
το εσωτερικό του κτιρίου
για χρήση ως νυχτερινό
κέντρο

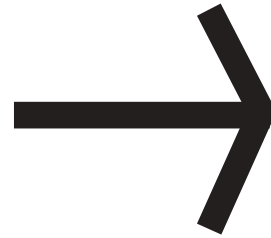
ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

από την κλειστή δομή στο σύγχρονο ανοιχτό μουσείο

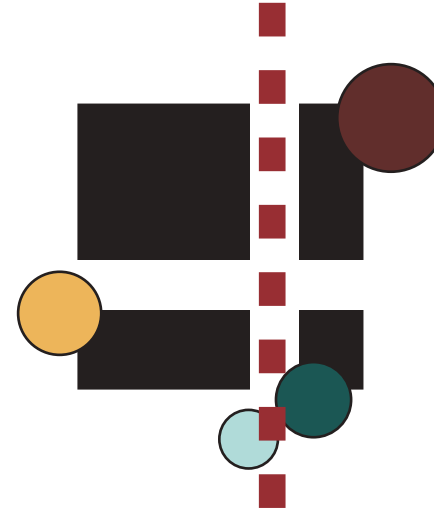
το μουσείο του προηγούμενου αιώνα

κλειστό θησαυροφυλάκιο
το έκθεμα στο επίκεντρο

το σύγχρονο μουσείο

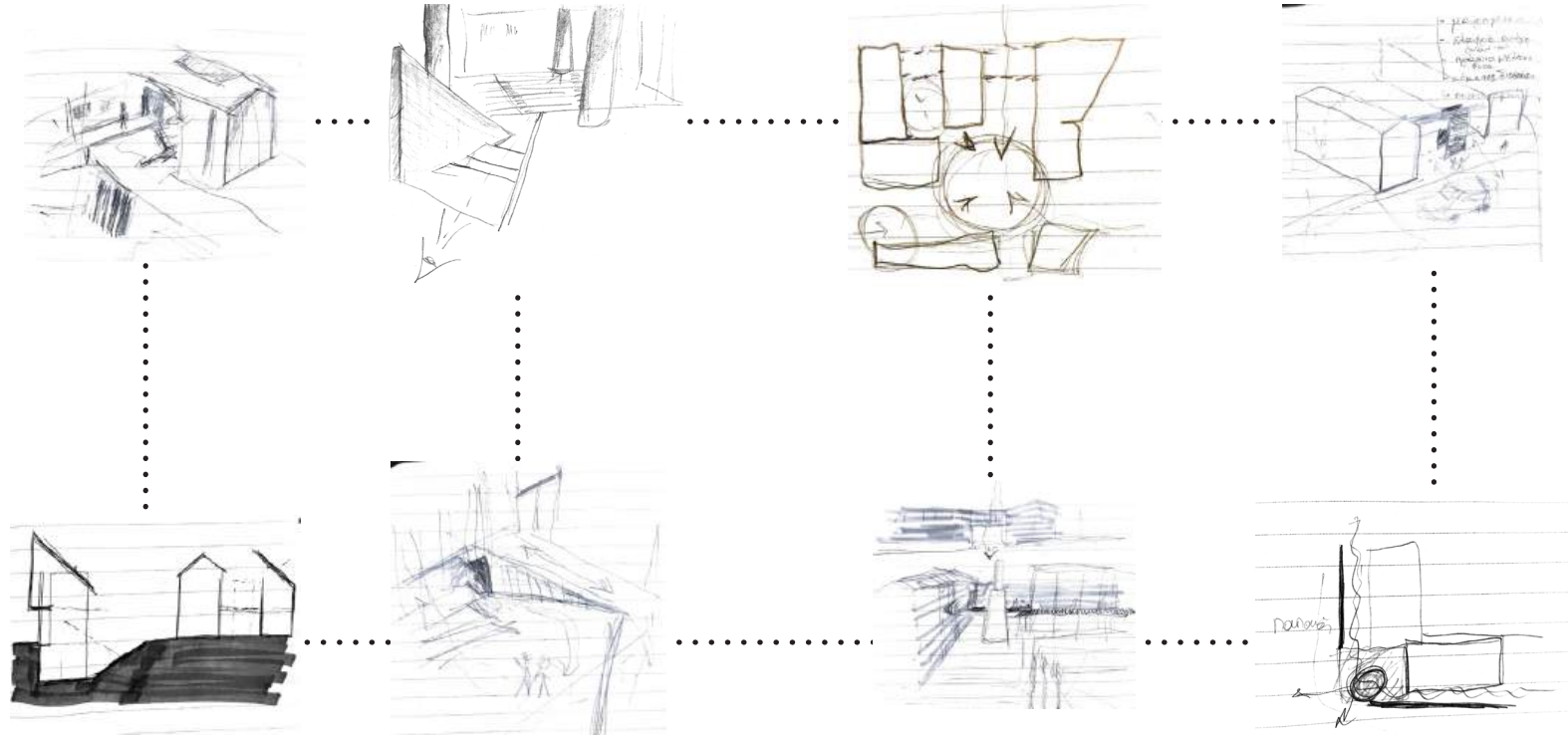

χώρος δυναμικός
ο επισκέπτης στο επίκεντρο

Το πολύχρωμο οργανόγραμμα απεικονίζει την πρόθεση συγκρότησης των διαφόρων ετερόκλητων δραστηριοτήτων που μπορεί να υποστηρίξει ένα μουσείο στις εγκαταστάσεις του.

Σε μελέτη για τον σχεδιασμό των σύγχρονων μουσείων, αναφέρεται χαρακτηριστικά: “Η σύγχρονη μουσειακή πραγματικότητα ανασύρει ιδέες από την αρχαιοελληνική έννοια του μουσείου ως τόπο των μουσών και αναπτύσσει πλήθος δράσεων, οι οποίες καλλιεργούν τις τέχνες και τα γράμματα”. Με την πάροδο του χρόνου, η σύγχρονη αντίληψη του μουσείου συνδύασε τον πολιτισμικό - κοινωνικό - εκπαιδευτικό - ψυχαγωγικό χαρακτήρα και υιοθέτησε την πολυλειτουργικότητα. Το κτιριολογικό πρόγραμμα του μουσείου εμπλουτίστηκε με νέες δράσεις, ο χώρος εισόδου διογκώθηκε και απέκτησε κομβική σημασία. Το έκθεμα δεν είναι το επίκεντρο του χώρου, αλλά το μέσο ενεργοποίησης της εμπειρίας σε αυτόν για τον επισκέπτη. Το μουσείο προσφέρει τις βασικές δραστηριότητες εντός του, αλλά επεκτείνει την επιρροή του στο περιβάλλον, δίνοντας παράλληλες δράσεις που συνδέει την φύση του όχι μόνο με τον επισκέπτη αλλά και με τον τόπο στον οποίο βρίσκεται.

Σκίτσα επεξεργασίας

ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Η επεξεργασία της πρότασης έγινε με γνώμονα την λειτουργία ενός σύγχρονου μουσείου, αλλά και των βασικών αρχών της επανάχρησης. Αναγνωρίζοντας στη διαδικασία της σύνθεσης τα κεντροβαρή σημεία του συγκροτήματος, ξεκίνησε να διαμορφώνεται η τελική μορφή.

Η επιλογή καθαίρεσης ορισμένων μερών της παλιάς κατασκευής έγινε υπό τους εξής όρους:

- Η κατασκευή αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη, η οποία ήταν χρήσιμη στην τότε χρήση μα αλλοιώνει την σημερινή μορφή
- Η κατάσταση των υλικών και των στατικών στοιχείων κρίνεται κρίσιμη και αδύνατη να αποκατασταθεί.

Έτσι διατηρούνται τα κτίρια επί της Αλ. Σταύρου και επί της Παπαναστασίου που είναι στην καλύτερη στατική κατάσταση, ενώ επίσης διατηρείται το “μέτωπο” στην συμβολή των οδών, το οποίο είναι οι όψεις των δύο παλαιότερων κτιρίων. Η παλιά καπνοδόχος απελευθερώνεται από τις προσθήκες και διατηρείται στην θέση της, ως σημείο αναφοράς και μνήμης του συγκροτήματος.

Στη συνέχεια επιλέχθηκαν οι βασικοί άξονες μέσα από τους οποίους το μουσείο θα συνδεθεί με το άστυ και την γειτονιά, ενώ το κεντροβαρές σημείο της σύνθεσης τίθεται σε βύθιση, απελευθερώνοντας νέες προσβάσεις και οπτικές. Έχοντας τα διατηρούμενα στοιχεία και τις προσβάσεις του νέου συγκροτήματος, έρχονται κτιριακές προσθήκες να συμπληρώσουν μορφολογικά και λειτουργικά το συγκρότημα. Οι προσθήκες αυτές γίνονται με τέτοιο τρόπο κατασκευαστικά που αγκυρώνονται στα υφιστάμενα κτίρια, άλλα ταυτόχρονα κρατάνε την ταυτότητα του νέου στοιχείου με υλικότητες και γεωμετρίες.

Τα νέα κτιριακά στοιχεία έχουν βασικές υλικότητες το μέταλλο (φέρουσα κατασκευή), το υαλοστάσιο για άνοιγμα των θεάσεων και τις μεταλλικές επιφάνειες από cortene που “κλείνουν” τις οροφές.

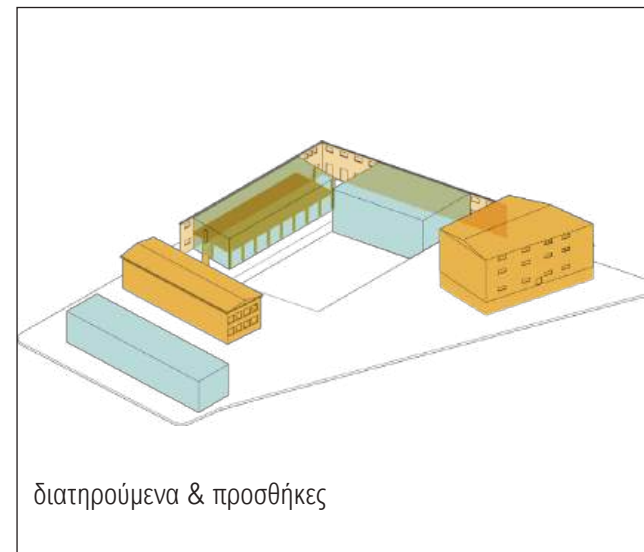
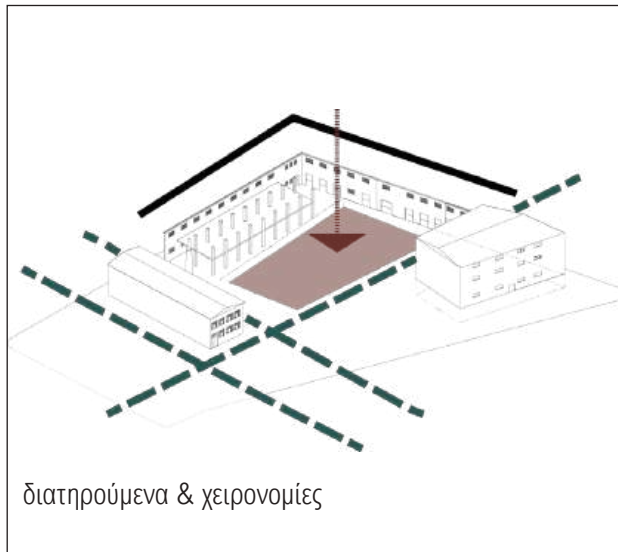
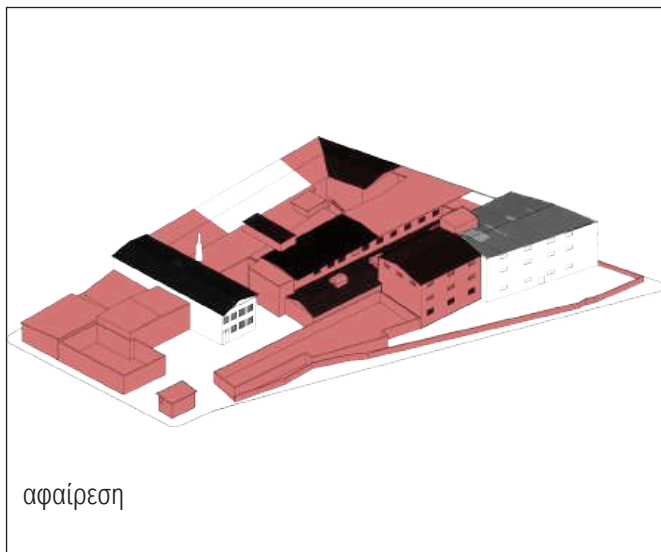
Επιλέγεται και μορφολογική διαφοροποίηση στην στέψη των κτιρίων, για διαχωρισμό και ανάδειξη το νέου με το παλιό. Συγκεκριμένα, τα διατηρούμενα κτίρια κρατούν την δිරριχτη μορφή στέγας, ενώ τα νέα στεγάζονται με μονόριχτες στέγες. Οι νέες κατασκευές διαμορφώνονται με τέτοιο τρόπο που άλλοτε συνδέονται με το παλιό, και άλλοτε κρατούν απόσταση διαφοροποίησης, δημιουργώντας ημιημπαίθριους χώρους που βοηθούν στην εναλλαγή των λειτουργιών.

Διατηρώντας την λογική σύνδεσης που είχε και το αρχικό συγκρότημα, δημιουργούνται γέφυρες σύνδεσης των συγκροτημάτων σε κομβικές θέσεις που βοηθούν στην διαδρομή του επισκέπτη μέσα στον χώρο, προκαλώντας του διαφορετικές πλευρές θέασης από μέσα προς τα έξω.

Με αυτές τις μορφές λοιπόν και τις νέες διαδρομές και θεάσεις του χρήστη, έρχεται το νήμα της μόνιμης έκθεσης του μουσείου να πλεχτεί μέσα στον χώρο και να προσφέρει στον επισκέπτη την διαδρομή της ιστορίας της Θεσσαλονίκης, μέσα από την διαδρομή του ιστορικού συγκροτήματος στο οποίο στεγάζεται.

Διαδρομή του νήματος

Ο επισκέπτης προσεγγίζει εύκολα πλέον το συγκρότημα από τον δημόσιο πεζόδρομο που το διαπερνά. Ξεκινά την διαδρομή στην ιστορία από την Αρχαία Θεσσαλονίκη, το χαμηλότερο στρώμα της ιστορίας της, οδηγούμενος στο υπόγειο του υφιστάμενου συγκροτήματος.

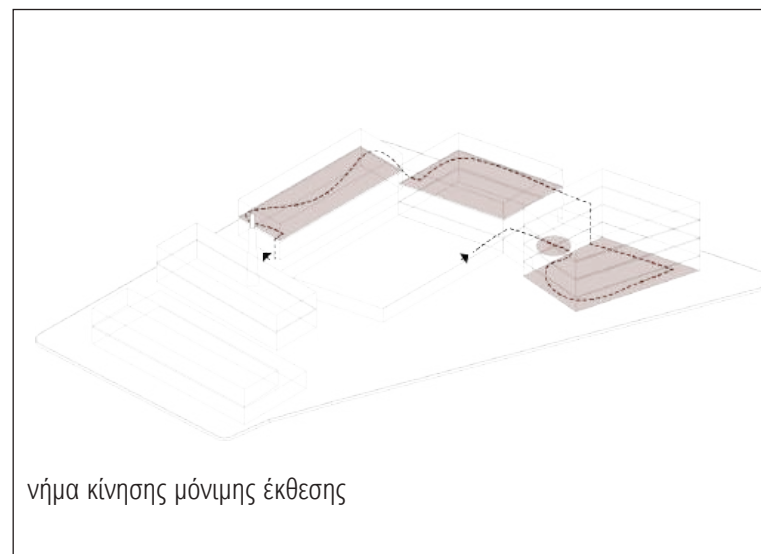
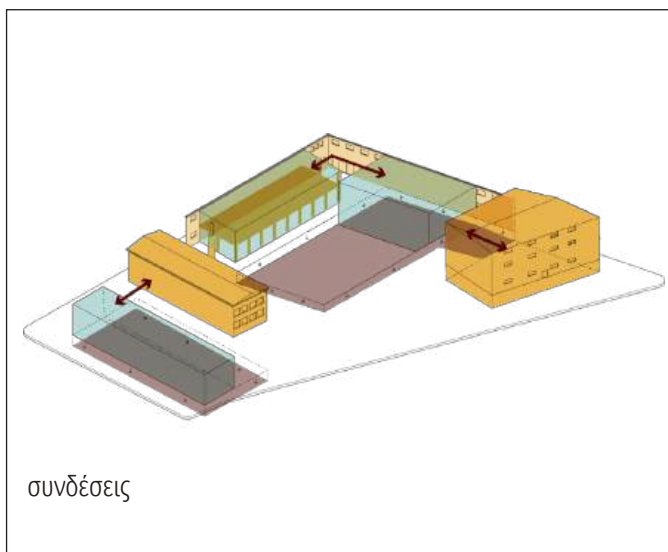

Προχωρά στην βυζαντινή εποχή της πόλης στο χαμηλότερο επίπεδο, και στη συνέχεια βγαίνει στο επόμενο στρώμα ιστορίας, άνωθεν των προηγούμενων, στην Οθωμανική εποχή. Η διαδρομή τον οδηγεί στη συνέχεια στην νεότερη ιστορία, τον Μεσοπόλεμο, την βιομηχανική άνθιση και την σύγχρονη εποχή. Ο επισκέπτης θα ολοκληρώσει την διαδρομή, “κατεβαίνοντας” από το στρώμα της ιστορίας στο ισόγειο χώρο του μουσείου, όπου και θα επιστρέψει στο σήμερα, με μια τελευταία εικόνα στην καπνοδόχο του συγκροτήματος, το κομμάτι ιστορίας της πόλης που αφορά το δεδομένο σημείο της.

Μια τέτοια διαδρομή προσπαθεί να φέρει τον επισκέπτη σε επαφή με την ιδέα αυτής της διαστρωμάτωσης του παρελθόντος με το παρόν και το μέλλον, μέσα από μια χωρική εμπειρία.

Το κτιριολογικό πρόγραμμα του μουσείου έρχεται να συμπληρώσει τις λειτουργίες που θα συνδέσουν το συγκρότημα με την γειτονιά και την υπόλοιπη πόλη. Παράλληλες δράσεις, περιοδικές εκθέσεις, από συνέδρια στην αιθούσα πολλαπλών χώρων μέχρι και παραστάσεις και συναυλίες στο υπαίθριο αμφιθέατρο, θα φέρουν την πολιτεία σε επαφή με το νέο χώρο που μπορεί να διαμορφώσει ένα κτιριακό απόθεμα του παρελθόντος. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως και χώροι εστίασης στο συγκρότημα προσφέρουν μια πολλαπλότητα χρήσεων που συστήνει στον καθένα να έρθει σε επαφή με το δικό του λεξιλόγιο.

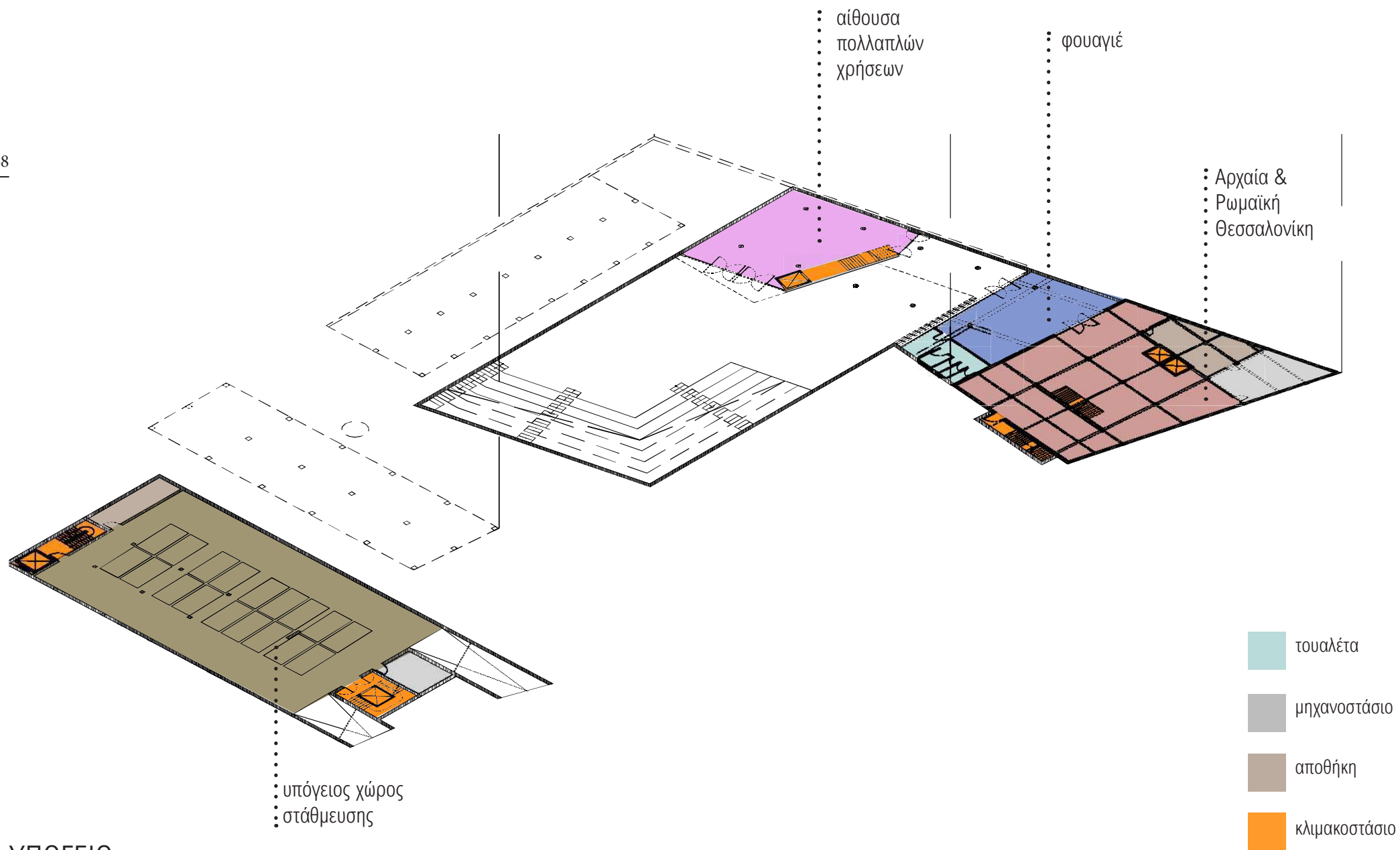
Αυτό που επιδιώκει αυτή η πρόταση να αποδώσει είναι η στενή σχέση που έχει η πόλη με την ιστορία, όσο και αν παραγκωνίζεται τα τελευταία χρόνια. Η σωστή ανάγνωση μιας πόλης αφορά και την πλήρη κατανόηση των ιστορικών στρωμάτων που την αποτελούν. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί μια πόλη με βαθιά ιστορία, η οποία είναι εμφανής σε κάθε γωνιά του αστικού ιστού της. Το σύγχρονο αυτό μουσείο προτείνει την ομαλή συνύπαρξη της σύγχρονης ζωής με το παλιό ιστορικό της πόλης, απεγκλωβισμένη από νοσταλγία και παρελθοντολαγνεία, αλλά με πρόθεση την διαυγή οπτική της ιστορίας της και την αναγνώριση αυτής ως βάση για το μέλλον της πόλης.

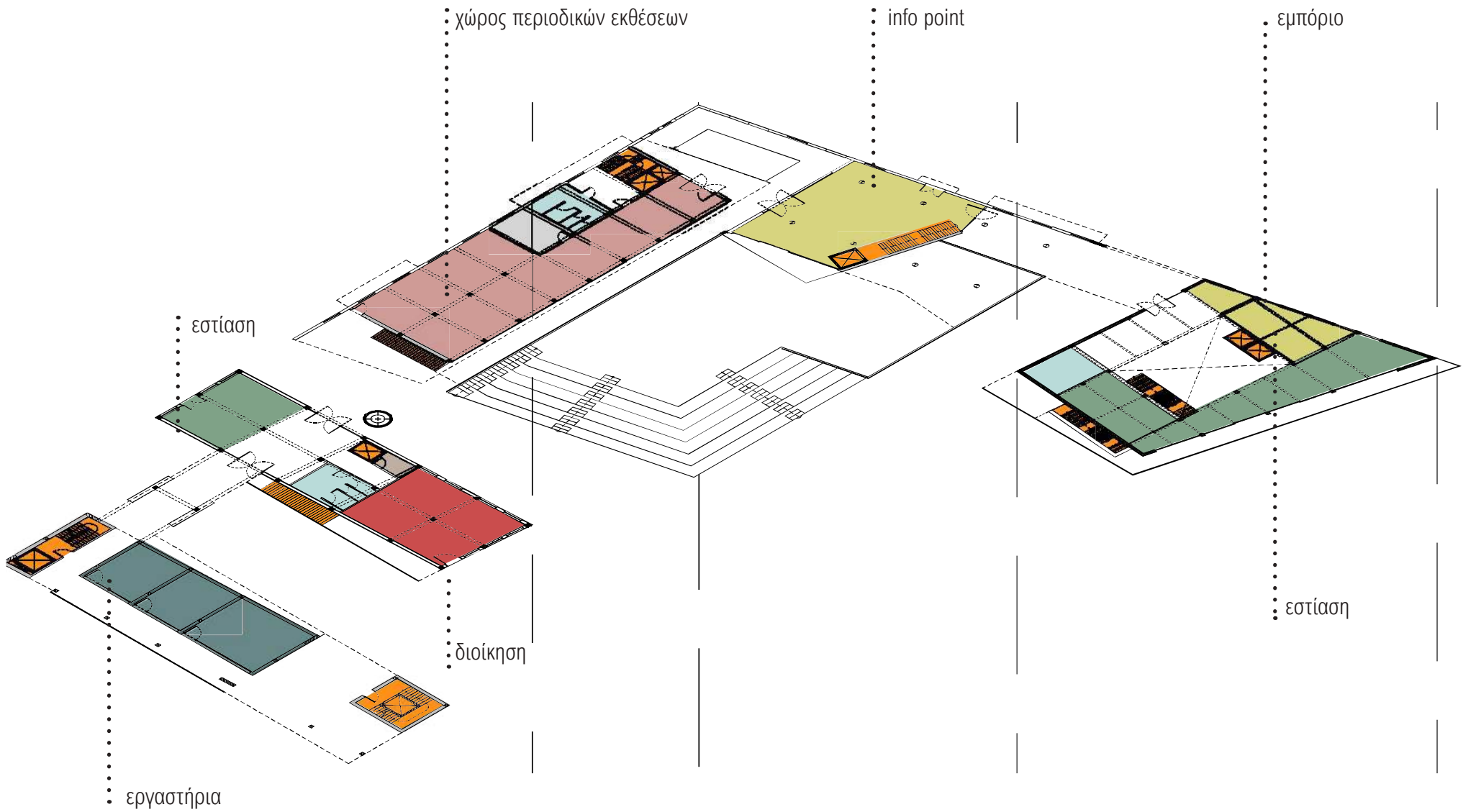

ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

48

ΥΠΟΓΕΙΟ

ΙΣΟΓΕΙΟ

Β' ΟΡΟΦΟΣ

50

· Βιομηχανική
· & Νεότερη
· Θεσσαλονίκη

· Οθωμαντική
· & Βυζαντινή
· Θεσσαλονίκη

· Αναγνωστήριο

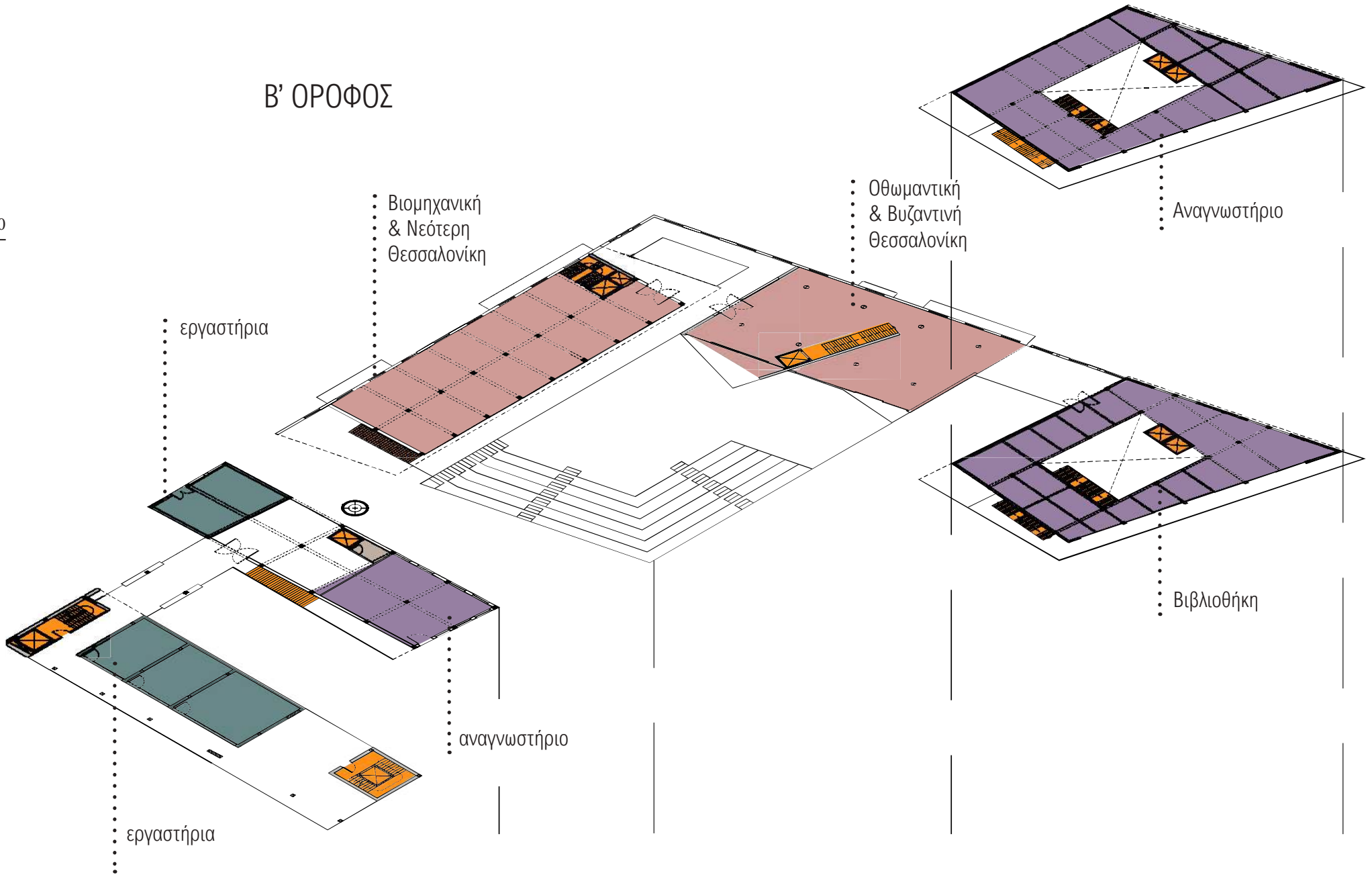
· εργαστήρια

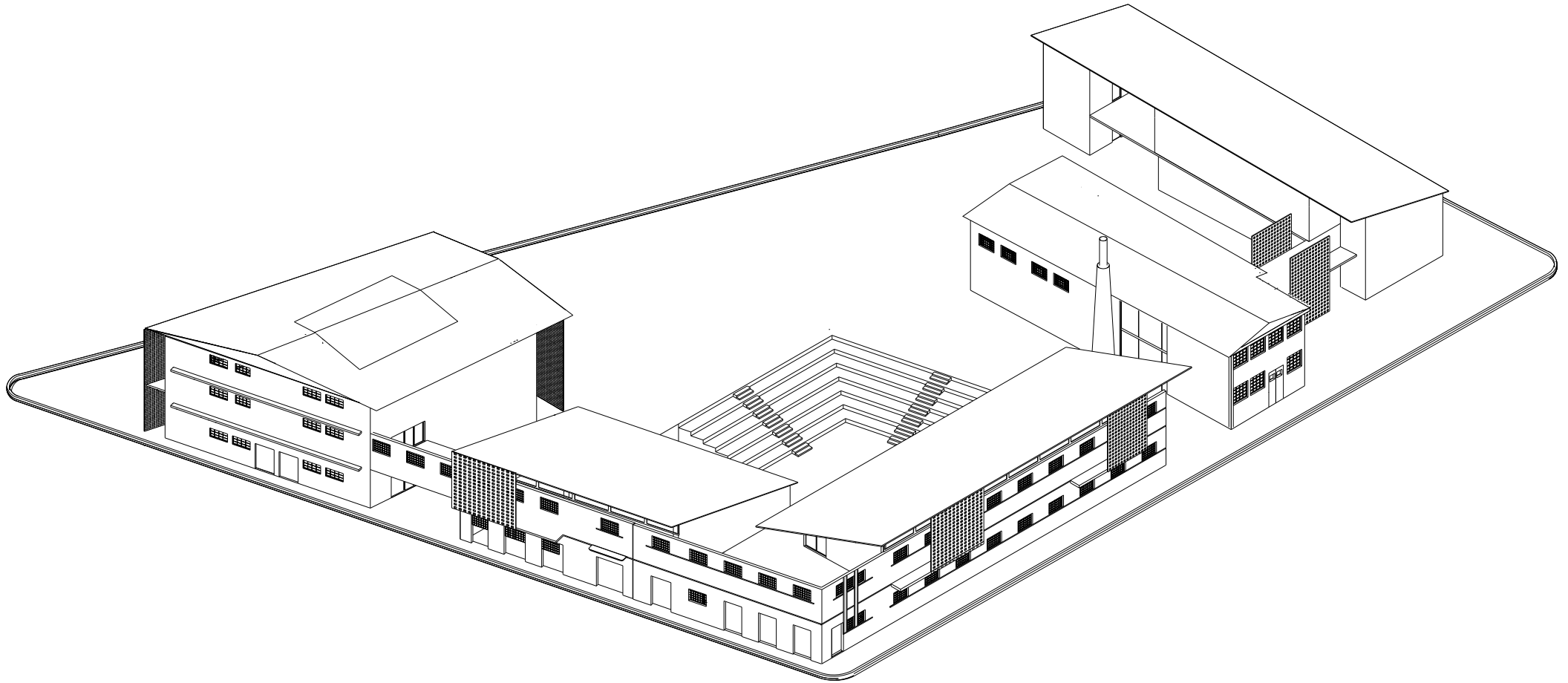
· Βιβλιοθήκη

· αναγνωστήριο

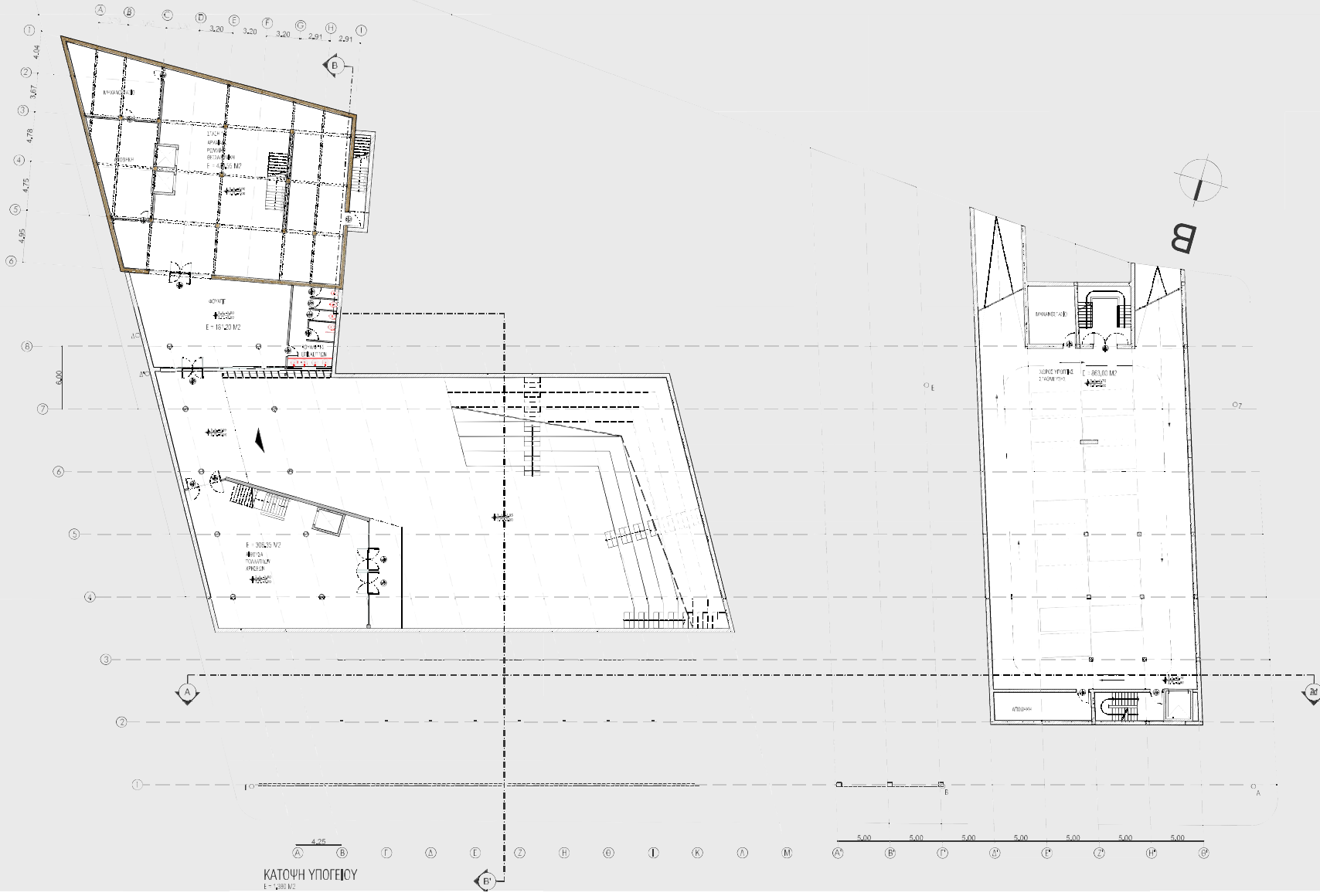
· εργαστήρια

Α' ΟΡΟΦΟΣ

ΑΞΟΝΟΜΕΤΡΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

- τοίχοι πλήρωσης
- υφιστάμενη κατασκευή
- ενίσχυση φέροντος οργανισμού υφιστάμενης κατασκευής με επένδυση και θερμομόνωση
- Φέρον στοιχείο νέας κατασκευής με επένδυση και θερμομόνωση

 Στάθμη Δαπέδου
 Στάθμη Πατώματος

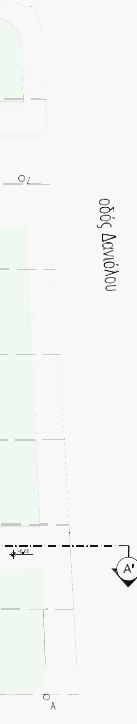
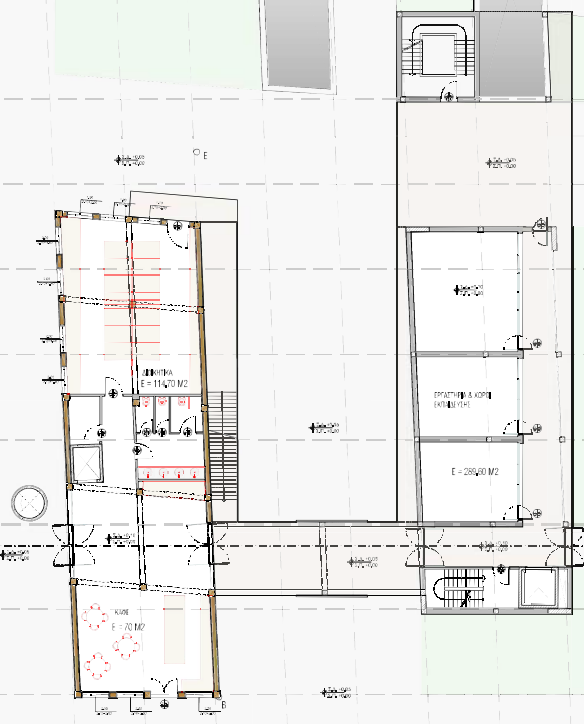
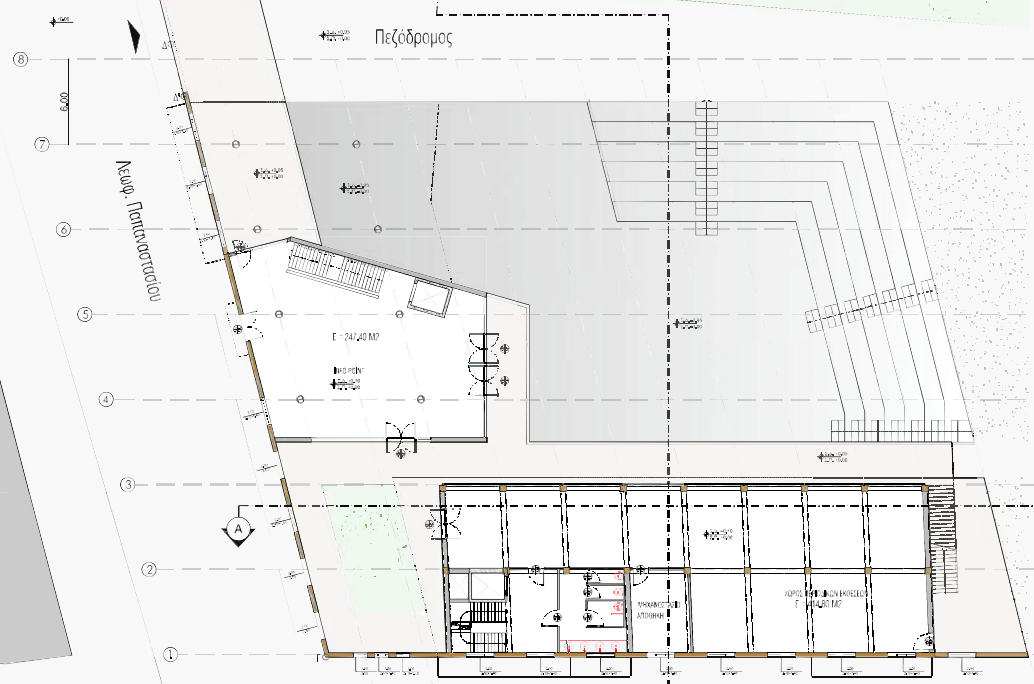
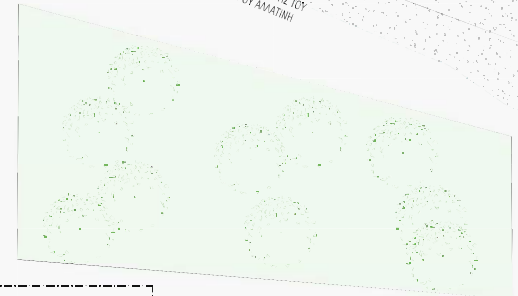
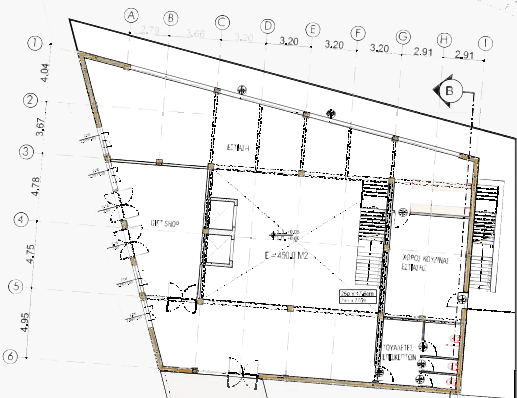
[αριθμός ριχτών] x [ύψος ριχτών σε εκτοστά]
 [αριθμός πατημάτων] x [πλάτος πατημάτων]

[μήκος ανοίγματος]
 [ποδιά] + [ύψος ανοίγματος]

 1:200
 2:10=1:200 συμβολισμός διατηρητέων κουφωμάτων/ανοιγμάτων

 συμβολισμός νέων κουφωμάτων/ανοιγμάτων

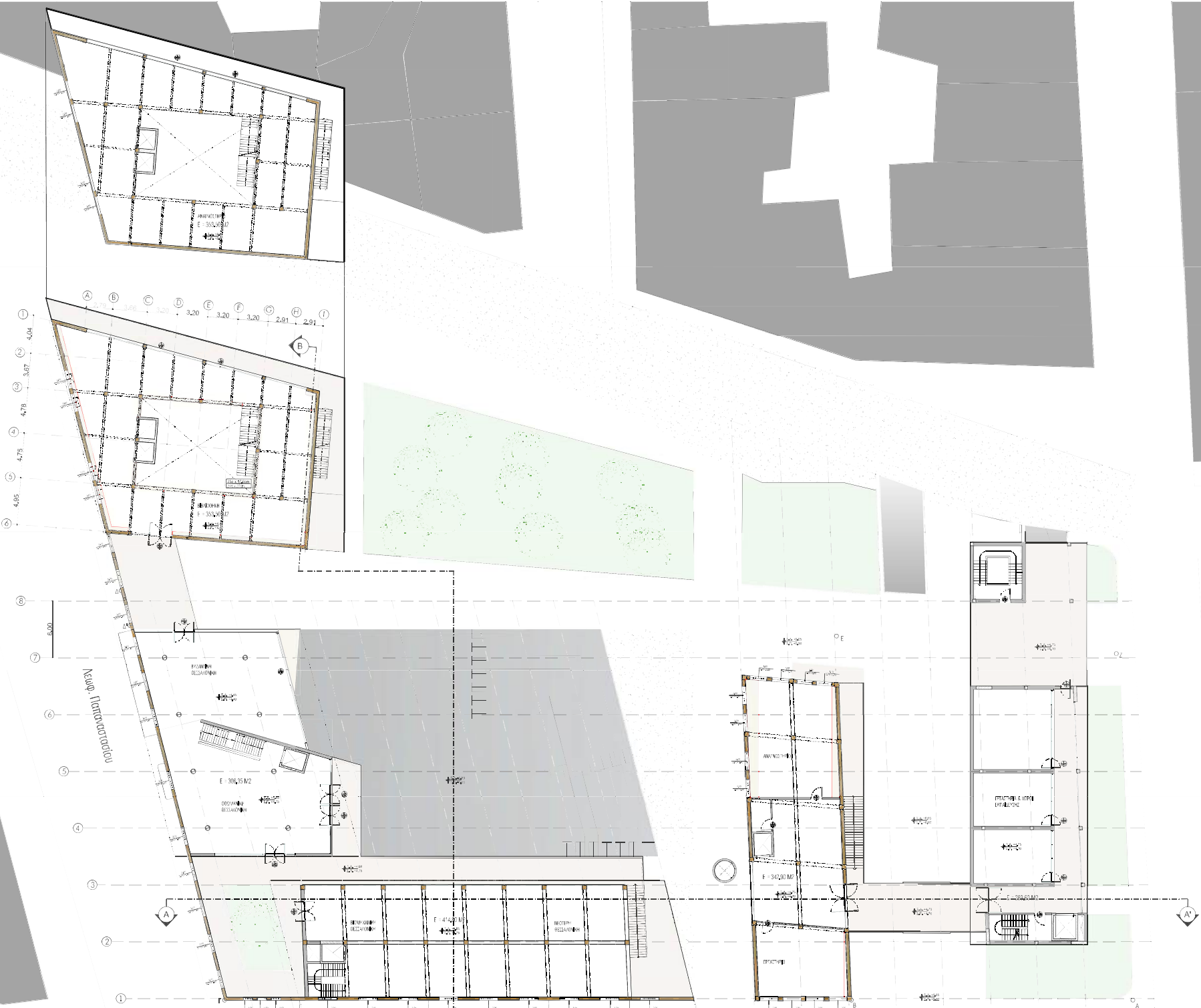
Οδός Κορίνθου

Καμφ. Πανταουπίου

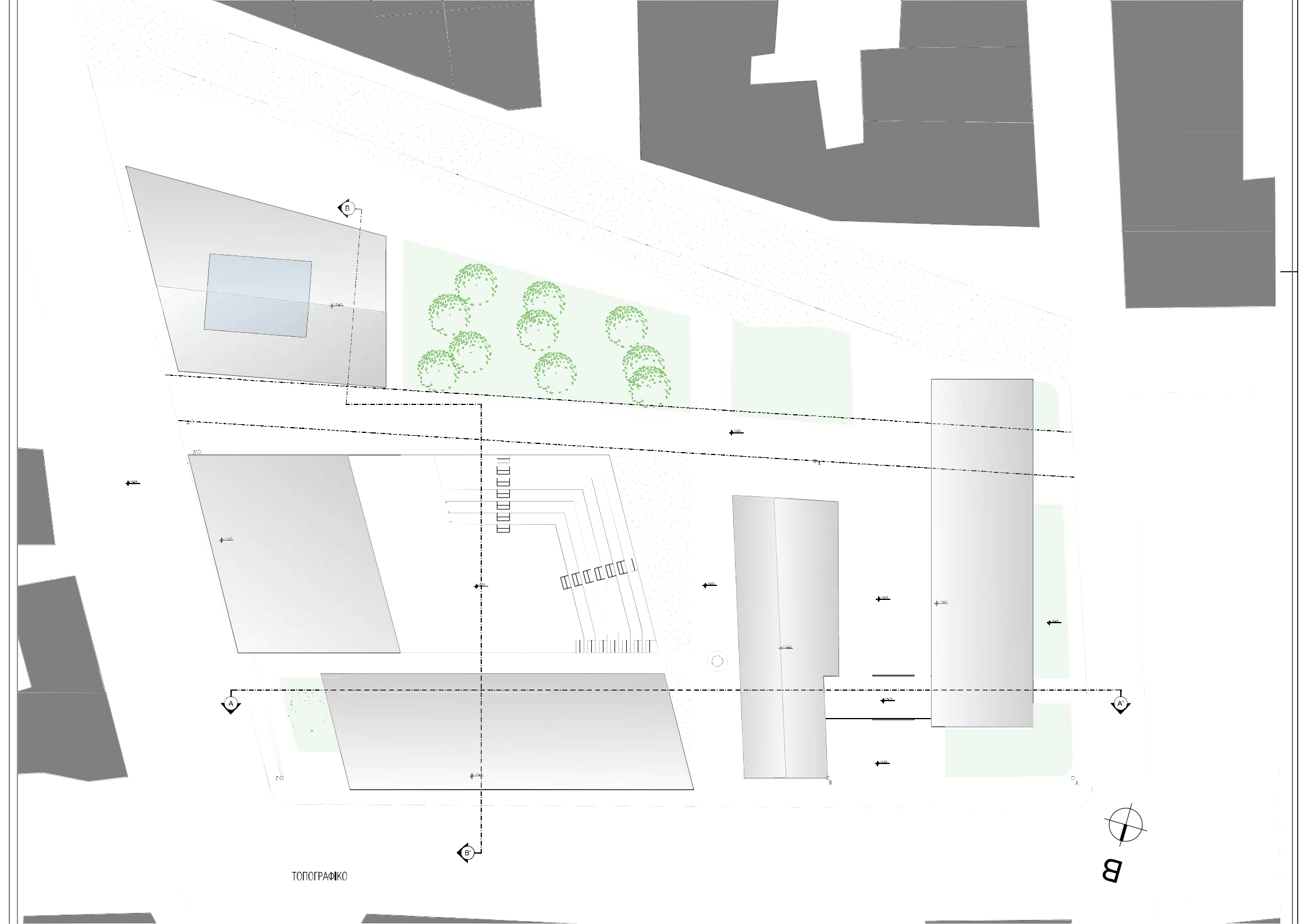
Οδός Δανάου

Οδός Αλ. Σταύρου

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ
Ε=1245,0 Μ2

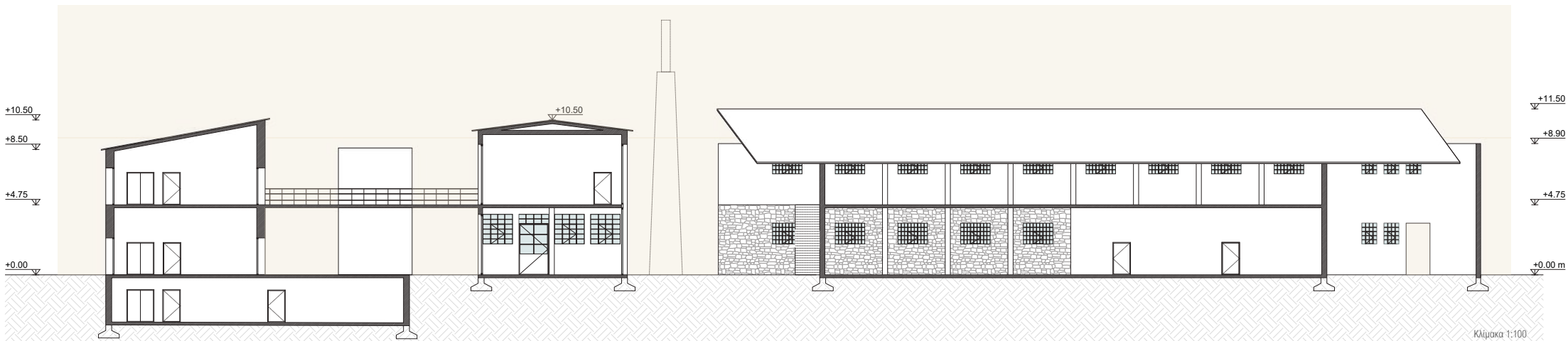

ΚΑΤΩΦΗ Α' ΟΡΟΦΟΥ

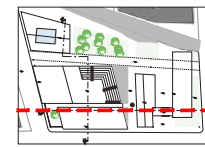

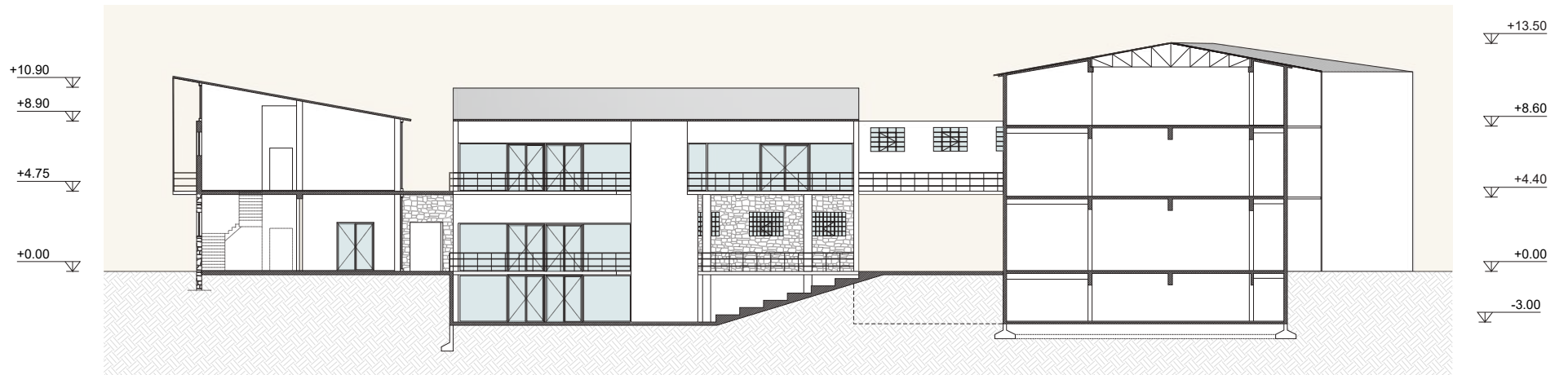
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ

Β

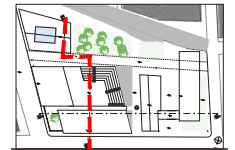

TOMH A-A'

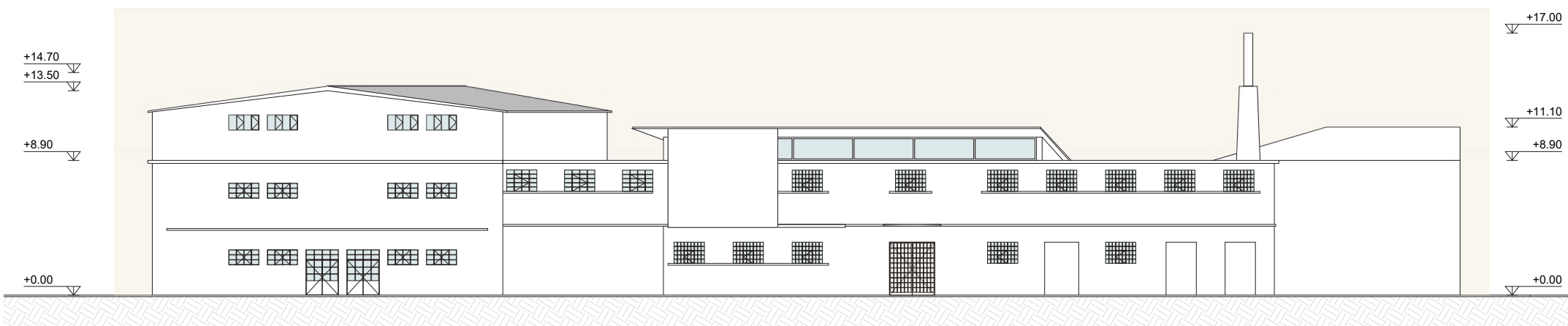

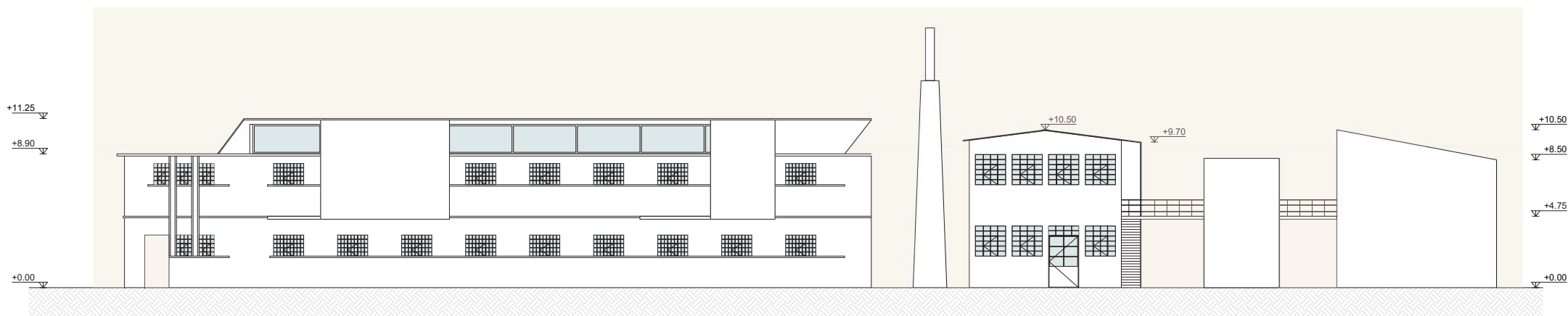
TOMH B-B'

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
επί της οδού Αλ. Παπαναστασίου

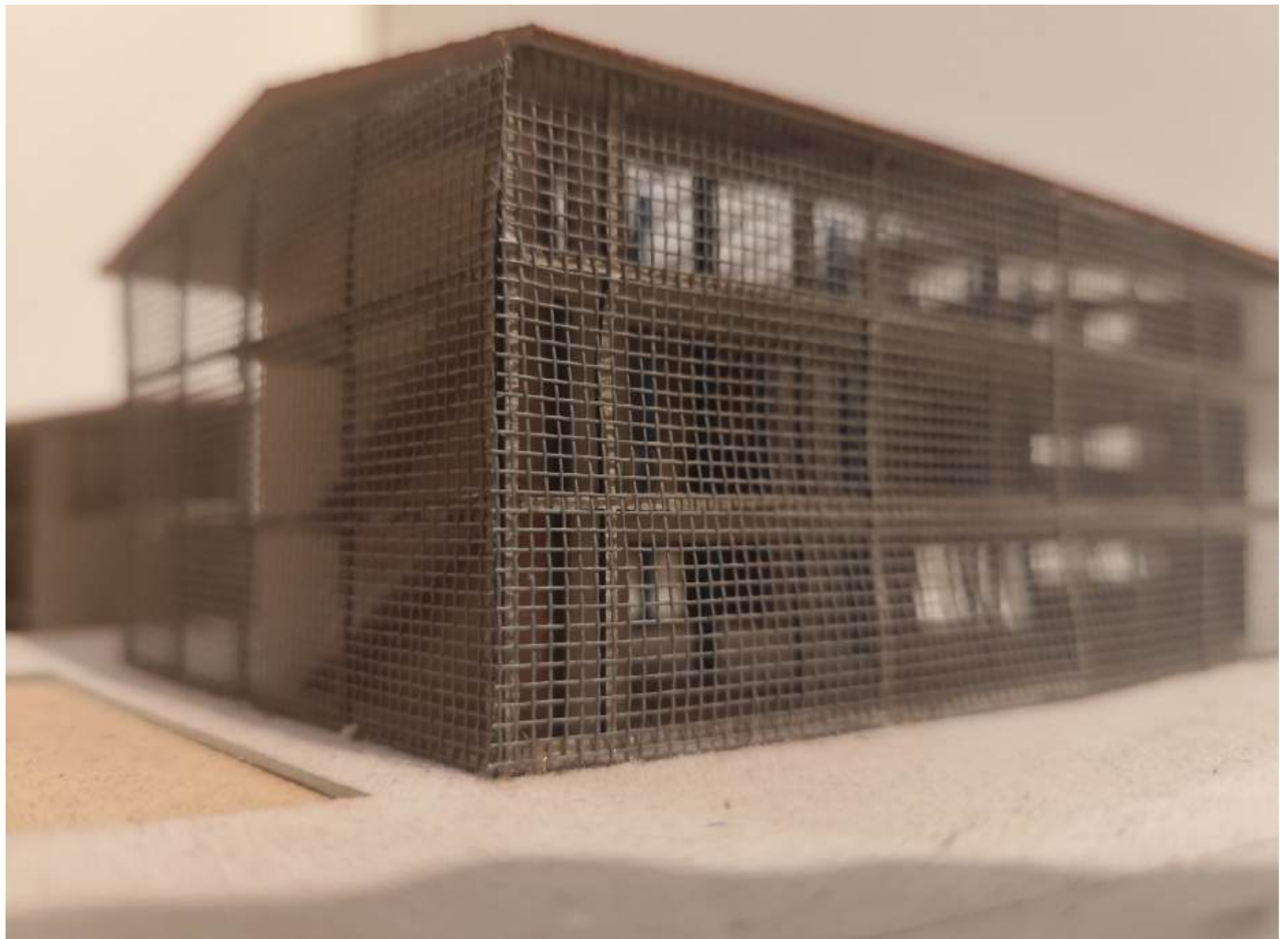

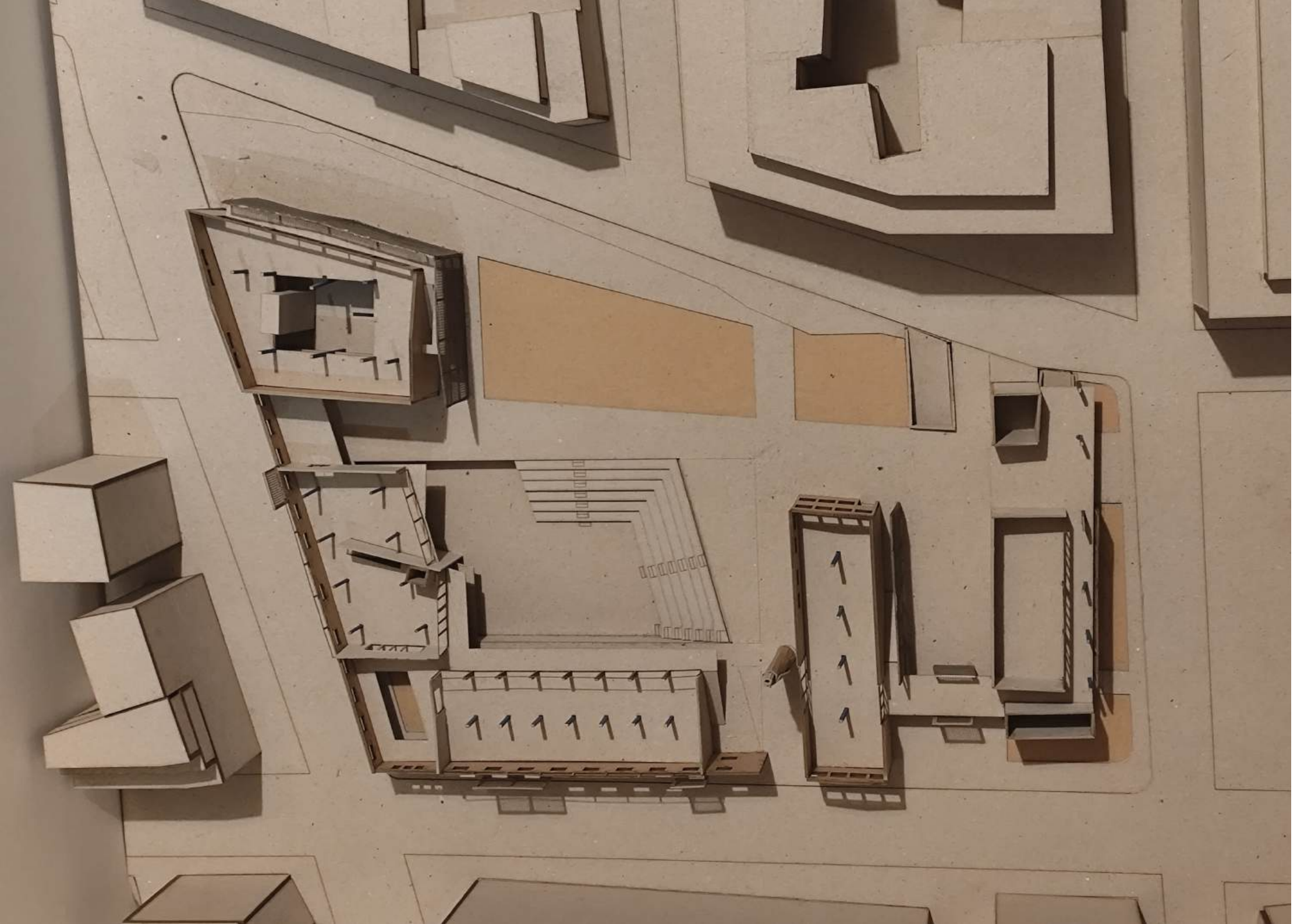
ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ
επί της οδού Αλ. Σταύρου

ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

1:200

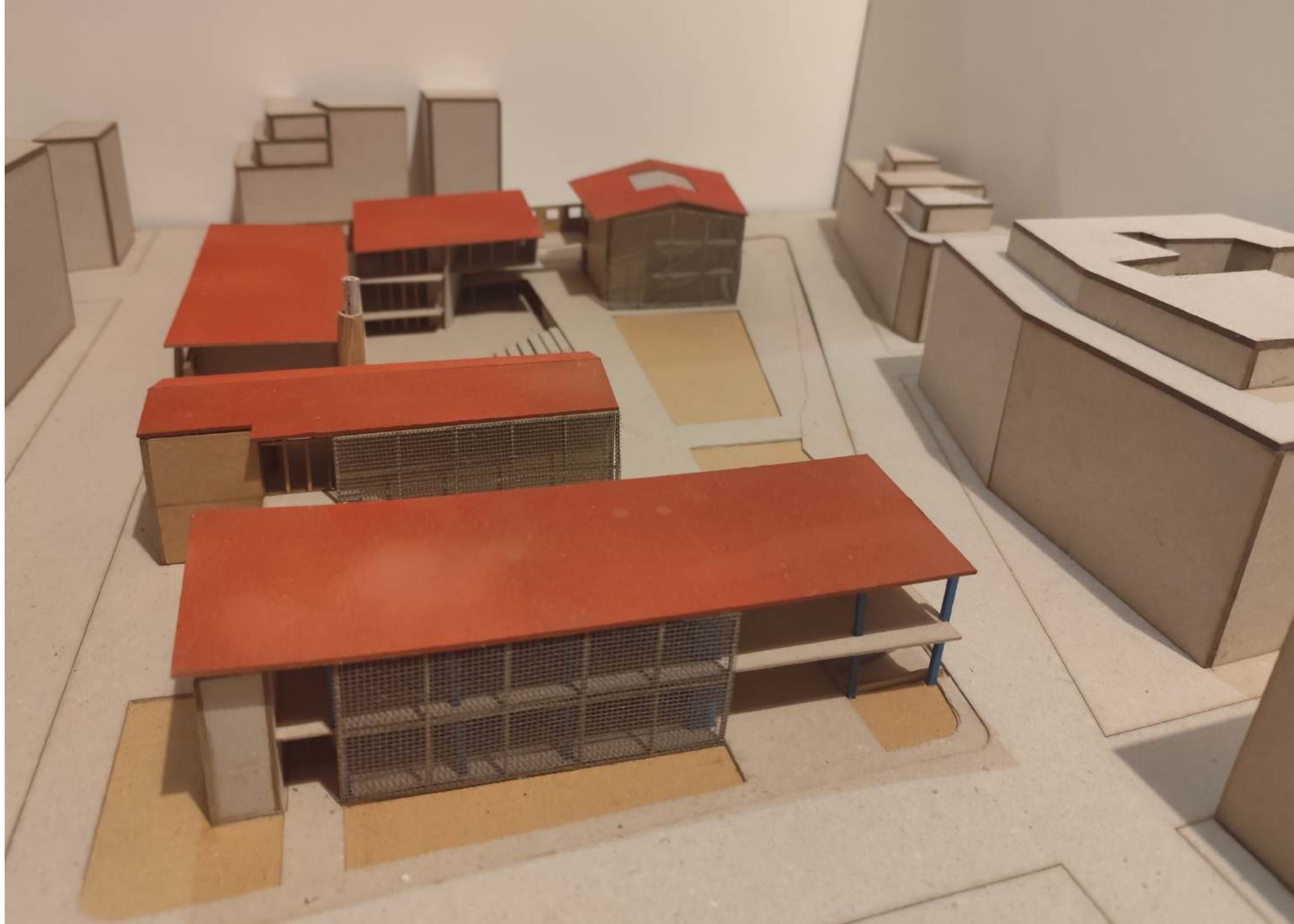

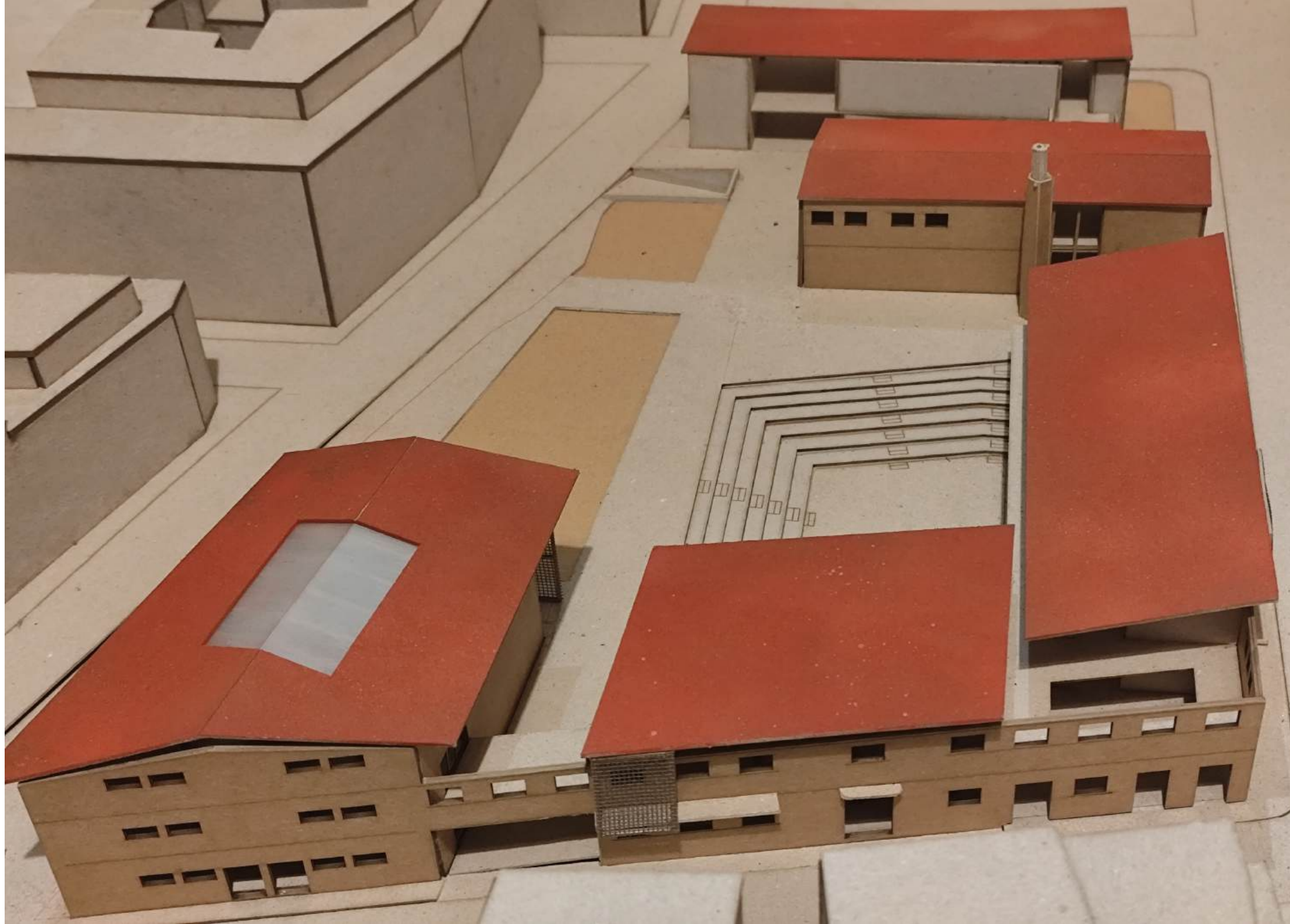

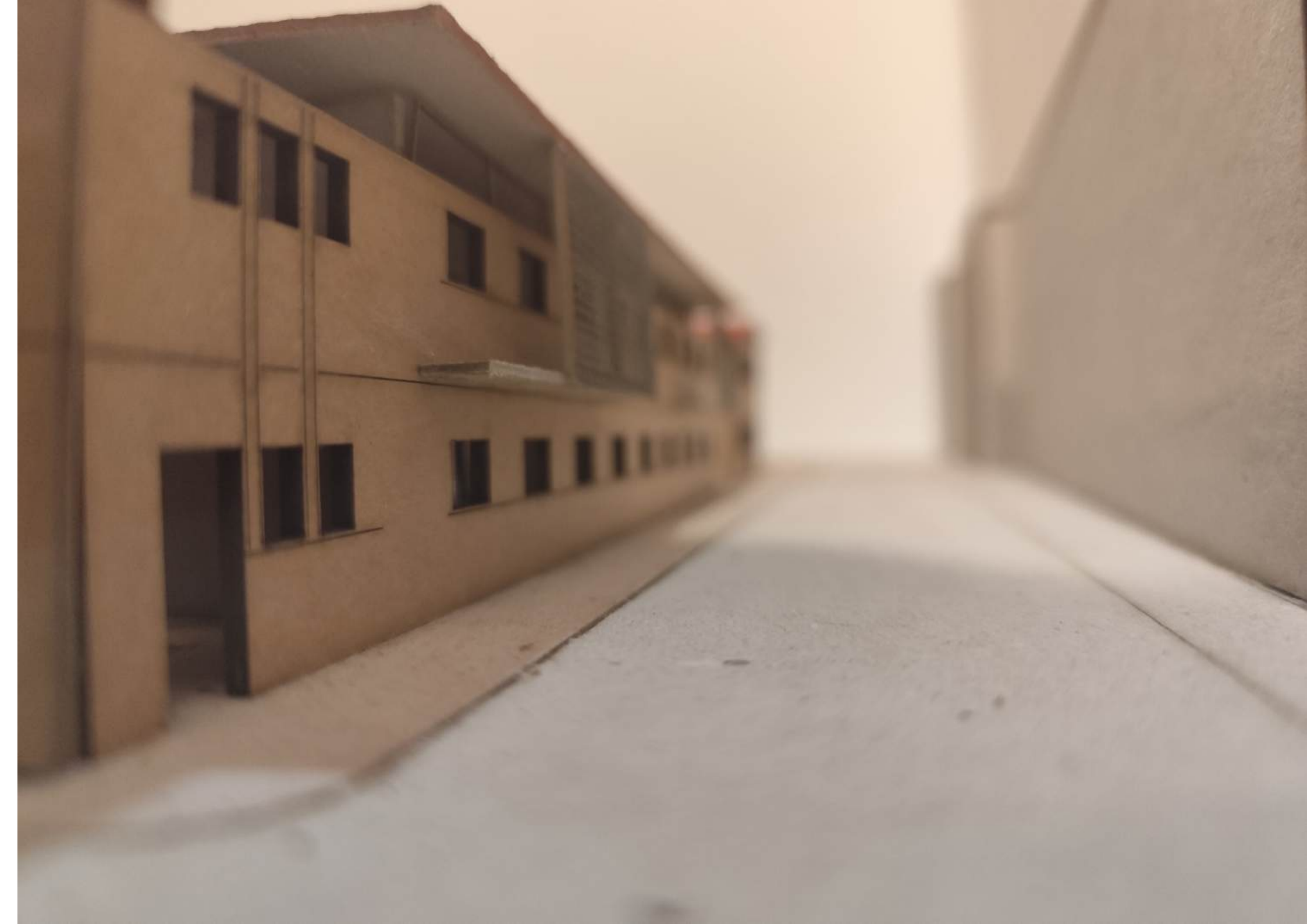

ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΕΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ

Οπτική από την είσοδο της οδού Σταύρου

Οπτική από την είσοδο του πεζόδρομου

Οπτική από την οδό Κορίνθου

Οπτική από την οδό Σταύρου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- _ Καλογήρου Ν. Σ., (1990) «Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία στη Μεταπολεμική Θεσσαλονίκη» εκδ. Μπαρμπουνάκης, Αθήνα
- _ Καυκαλάς Γ., Λαμπριανίδης Λ., Παπαμίχος Ν. (2008), «Η Θεσσαλονίκη στο μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών», 1η έκδοση, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- _ Χαλούλη Α. (2020), “Όψεις Διαχείρισης Βιομηχανική Κληρονομιάς : Η Διαδρομή του Ruhr”, διάλεξη 9ου εξαμήνου, επ.καθ.: Ειρήνη Κλαμπατσέα, Κωνσταντίνα Βαλεριάνου, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα
- _ Βλάχα Ε, Μαλισόβα Ε., (2021), “πράσινες - μπλε υποδομές και αστικά ρεύματα: στρατηγικές και σχεδιαστικά εργαλεία αξιοποίησης του ρέματος Αλλατίνη, Θεσσαλονίκη”, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη
- _ Καϊμακαμίδου Ε, (2022), “Art Factory: επανάχρηση του εγκαταλελειμμένου εργοστασιακού συγκροτήματος Αλυσίδα σε Σχολή Καλών Τεχνών ΑΠΘ”, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη
- _ Καραϊσκού Ε, Νάκα Β, (2022), “Μεταγραφές των Μοναστηριακών δομών στο αστικό τοπίο της Θεσσαλονίκης”, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη
- _ Μάντζιου, “Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός Μουσείων”

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- https://parallaximag.gr/thessaloniki-news/i-apokosmi-erimia-tis-allote-endoxis-alsidas?fbclid=IwAR2SOMIRn18n9bX_Njs-Mai84HI7jEP5W8XC7vdFWw-gIEsTfrePMRzX7rs
- <http://thessaloniki.photos.vagk.gr/el/photos-gr/old-photos-gr/old-photos-people-gr/787-old-photos-people-110-gr.html>
- <https://www.thermisnews.gr/2019/05/20.html>
- <https://www.vice.com/el/article/5dgdqkq/ta-ergostasia-fantasmata-ths-8essalonikh-s-8ymizoyn-mia-allh-epoxh>
- <https://www.localguidesconnect.com/t5/General-Discussion/Βιομηχανική-Χαριλάου-Εργοστάσιο-Αλατίνη/td-p/2682248>
- https://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_Βιομηχανία_Ελαστικού
- <https://www.mixanitouxronou.gr/elvieles-ta-thrylika-papoytsia-poy-foroysan-oi-neoi-prin-mathoyn-ta-all-star-gennithikan-stin-kallithea-kai-to-onoma-toys-proerchetai-apo-to-ergostasio-kataskeyis-meta-irthan-ta-sportex/>
- https://taxalia.blogspot.com/2013/03/blog-post_9303.html
- <https://www.makthes.gr/gemise-koyfaria-i-thessaloniki-rimazoyn-gnosta-kai-emvlimatika-ktiria-tis-polis-127652>
- <https://www.grtimes.gr/simantika/zitoyn-na-ginei-nipiagogeio-to-oikopedo-dipla-stin>
- <https://www.kathimerini.gr/life/city/562241677/ependytiko-endiaferon-gia-ta-istorika-viomichanika-sygkrotimata-tis-thessalonikis/>

ΠΗΓΕΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ & ΣΧΕΔΙΩΝ

- Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας
- Πολεοδομία Θεσσαλονίκης

